id. ENTZ GÉZA
1842—1919
egyetemi tanár
ajándéka.

NEMZETI NŐNEVELÉS

KIADJA

AZ ERZSÉBET-NŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE.

SZERKESZTI

SEBESTYÉNNÉ STETINA ILONA.

XXIII. ÉVFOLYAM. 1902. X. FÜZET.

Deczember.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

		Lap
I.	Szülői értekezletek. Sebestyénné Stetina Ilona	377—381
II.	A békemozgalom. Lustig Emma	382—387
III.	Huszonötéves tanítónői jubileum. Egy régi tanítvány	388—394
IV.	Ruskin — a nőkhöz. Farkas Klára	395—403
V.	Danzig és környéke. Vidéky Apollonia	404—441
VI.	A nők munkára nevelése. Simon Lajos	412—418
VII.	Iskolai értesítők. S. J.	419—428
VIII.	**Nőnevelési szemle.** Erzsébetünnepek a leányiskolákban. — A leányegyesületről. N. E. — Irodalmi előadások nők számára. — A háztartási iskolák. — Mártonffy Márton ünneplése. — A Mária Dorothea Egylet. — Női mozgalmak a külföldön. — Az ápolónői intézmény ellen. — A női kézimunka Svédországban. — Százhúsz nő doktorrá avatása. — A szerkesztő üzenetei	429—436
IX.	**Irodalom.** Karácsony. — B. Buttner Lina: Egy árva kis lány története. — Macé J.: Egy falat kenyér története. — Wohl Stephania: Regék. — Hazafias könyvtár. — Magyar oklevélszótár. — Acsády: A magyar birodalom története. Beküldött könyvek	437—440

☞ *Tisztelettel kérjük folyóiratunk t. előfizetőit s* ***az iskolákat és egyesületeket,*** *melyek folyóiratunkat járatják, hogy az előfizetési pénzeket* ***egyenesen kiadóhivatalunkba (István-út, Erzsébet Nőiskola.)*** *szíveskedjenek küldeni. A közvetve beküldés által az úgy is csekély előfizetési díj jelentékenyen megkevesbedik. Reklamációkat* ***díjtalanul*** *csak a füzet megjelenését követő hónapban teljesítünk. A folyóirat régi évfolyamai tetemesen leszállított áron kaphatók a kiadóhivatalban.*

A *„Nemzeti Nőnevelés"* megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) havonként három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a *„Nemzeti Nőnevelés"* címe alatt a VI. ker. állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI. ker., Bulyovszky-utcza 28. sz.) küldendők.

NEMZETI NŐNEVELÉS.

XXIII. ÉVFOLYAM. 1902. DECZEMBER. X. FÜZET.

SZÜLŐI ÉRTEKEZLETEK.

A «szülői értekezletek» nálunk alig egy-két éves multtal dicsekvő intézmény. Németországból importáltuk, s nálunk is, mint ott a szükségérzet hívta életre. A tanárok s a szülők egyaránt érezték, hogy a gyermekek érdekében kifejtett munkásságuk sikerre csak úgy vezethet, ha egymást támogatva, egymást kiegészítve, egymást megértve dolgoznak, s a nevelés eredményeért a felelősséget is közösen viselik.

Ennek a szükségérzetnek a magyar sajtóban először dr. Waldapfel János gyakorló főgimnáziumi tanár adott kifejezést, az intézet 1900-ik évi értesítőjében közlött értekezésével. Azonban a gyakorlati megvalósításra a legerősebb ösztönzést az a nagyfontosságú rendelet adta meg, melyet közoktatásunk vezére, dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter intézett e tárgyban dr. Badics Ferenczhez, a gyakorló főgimnázium igazgatójához, e rendeletével is bizonyságát adva annak, hogy éles tekintetét a nevelésügy javára szolgáló semmiféle mozgalom vagy eszme sem kerüli ki.

Az 1901 febr. 11-én 11,428. sz. alatt kelt fontos rendelet egész terjedelmében a következőleg szól:

«Habár az iskola és a család lehető gyakori érintkezésének fontos követelménye fennálló iskolai rendünk több intézkedésében kifejezésre jut, sajnálattal kell mégis tapasztalniok a tanári karoknak, hogy a szülők csak ritka esetekben érdeklődnek kellőképen gyermekeik erkölcsi és tanulmányi előhaladása iránt. A tanári karok nevelő munkássága csakis a család együttérző és támogató közreműködésével arathat sikert, s viszont a családi nevelés az iskola példaadó és irányító hatására szorul. Csupán e kettőnek teljes összehangzása és kölcsönhatása adhatja meg a jellemnek ama nemes és erkölcsös kialakulását, mely egész középiskolai oktatásunk igazi végczélja, s melyet az ismereteknek puszta közlésével elért tudás, avagy az egyoldalú értelmi képzés egymagukban sohasem pótolhatnak. Tudomásom szerint

az ország több vidéki tanintézetében még divik a régi időkből fenmaradt hagyományos szokás, hogy a tanárok, főképpen az osztályfőnökök időnkint felkeresik a tanulókat otthonukban is, meggyőződést szereznek maguknak ellátásuk módjáról, lakásviszonyaikról, környezetükről s a szülőkkel vagy szállásadókkal megbeszélik a növendékek érdekében teendő intézkedéseket.

A Középiskolai Rendtartás és az Igazgatói Utasítás is, midőn az intézetek vezetőit a tanulók szállásviszonyainak ellenőrzésére kötelezik, a gyakorlati kivitelnek fent érintett módját tételezik föl. Azonban nem mindenütt vannak meg a szükséges feltételek e szokás meghonosítására s különösen a nagy városok bonyolultabb életviszonyai mellett a tanuló otthonának ilynemű ellenőrzése alig látszik lehetségesnek. Ezért megfontolást érdemel az a lehetőség is, mely szerint az iskola tanári kara bizonyos időközökben nyilvános értekezleteket tartana, melyekre a szülőket meghívná. Ily értekezleteknek haszna abban nyilvánulhatna, hogy a szülőknek mód és alkalom adatnék mindennemű óhajaikat nyiltan előadniok, s viszont a tanári karok is könnyű szerrel és rövid úton világosíthatnák fel a szülőket az iskolai nevelésben felmerült gyakoribb és általánosabb nehézségekről, s elláthatnák őket a szükséges tanácsokkal és utasításokkal, melyeknek követése bizonyára számos akadályt háríthatna el az iskola útjából.

Minthogy a budapesti tanárképző-intézeti gyakorló-főgymnasium egyik fontos rendeltetését abban látom, hogy a tapasztalatok hiányában országos érvénynyel még fel nem ruházható, de elvileg megokolható intézkedésekre nézve kisérleteket tegyen és tétessen, a nevezett tanintézetnek megfontolásra ajánlom a fent érintett kérdést, belátására bizva azon módozatokat, melyek mellett a szóban levő értekezletek megtarthatók volnának.

E felhivásomra indít egyebek közt az is, hogy egyes külföldi iskolákban hasonló irányú kisérletek tétettek, még pedig a szülők élénk érdeklődésével és kielégítő eredménynyel.

A mennyiben a tanári kar a jelzettem értekezletekre nézve tényleg kisérletet tenne, ezen irányban szerzendő tapasztalatait és esetleges további javaslatait annak idején közölje velem.»

Az eszme lelkes hívei ezután már nem haboztak, hanem a gyakorló főgimnázium körén kívül is igyekeztek a szülei értekezleteket megvalósítani. Az elemi iskolák tanítói Szőke István és Buza János buzgólkodása folytán 1901 márczius havában tartották a felső-erdősori elemi iskolában a szülők nagy érdeklődése mellett az első ilynemű értekezletet, melyet csakhamar az arenaúti iskola értekezlete követett. Az ott tapasztaltak arra indítottak némelyeket, hogy az eszmének szélesebb körben is híveket szerezzenek. Így foglalkozott a kérdéssel a «Népnevelők egyesülete» s a Mária Dorothea Egyesület tanítónői szakosztálya is 1901

április havi ülésén. Itt egy fiatal anya, dr. Gárdonyi Zsigmondné egyenesen azzal az indítvánnyal lépett elő, hogy a szakosztály amerikai mintára «anyák egyesületé»-nek alakítását kezdeményezze s ezzel a szülői értekezleteket állandósítsa, szervezze és fejleszsze. Az új egyesület alakítására vonatkozó indítványt nem fogadta ugyan el a szakosztály; azonban az anyákat érdeklő kérdések tárgyalását munkaprogrammjába felvette.

Maga a gyakorló főgimnázium, melynek tanári karában az értekezletek eszméje először kifejezésre jutott, a miniszteri rendelet vétele óta komoly buzgalommal munkálkodik a szülői értekezletek népszerűsítésén. Az első *középiskolai* szülői értekezletet is ez az intézet tartotta 1901 márczius 25-én. (A többi középiskolák nem követték eddig a példát, noha az értekezletek sikere valóban biztató volt.) A szülők a tanári testület első meghívását is örömmel fogadták, nagy számmal jelentek meg az értekezleten s többen felszólaltak a szülői értekezletek intézménye mellett. Az értekezlet tulajdonképeni tárgyához, «a házi és iskolai nevelés feladatai»-nak kérdéséhez, melynek előadója dr. Waldapfel János volt, kevesebben szólottak, a mi a tanári testületet arra indította, hogy a május 19-én tartott második gyűlés meghívójára a megbeszélendő tételt részletesen körülíró kérdéseket tüzött ki, megszabva vele pontosan a tanácskozás anyagát. Az érdeklődés itt még fokozottabb volt s «a tanulók nagy szünidei foglalkozása» czímű tételhez, — noha széthúzó vélemény nyilvánításal — sokan szólottak hozzá. A különféle nézetek egyeztetését és a tanulságok összefoglalását dr. Badics Ferencz igazgató végezte.

A kisérletezés a megkezdett alapon az 1901—902-ik tanévben tovább folyt. Az 1901 nov. 21-én tartott értekezleten dr. Waldapfel János előadásához fűzték a szülők észrevételeiket a *túlterhelés kérdésére* vonatkozólag, mig az 1902 április hó 19-én tartott értekezleten dr. Négyesy Lászlónak «A tanulók házi olvasása» fölött tartott előadásához szólhattak hozzá. A gyakorló főgimnázium évi értesítői részletesen ismertetik ez ülések lefolyását, kiemelve a szülők által hangoztatott fontosabb elveket és észrevételeket. Itéletet az értekezletek értékéről a testület még nem

mond, arra kevés a tapasztalata; de hogy ez érdeklődő közönségre való tekintettel is érdemes ez intézményt fentartani, azt már az eddigiekkel is beigazoltnak látja, s elismeréssel emeli ki, hogy a testület pædagogiai tudása is gyarapodott egy-egy szülőnek, különösen az anyáknak finom megfigyelései által.

Ime ezek a történeti előzményei annak az értékes munkának, melyet a gyakorló főgimnázium a mult hóban tartott szülei értekezleten ismét megindított s melyen a szülőket az értekezlet czéljáról és ez intézmény történetéről dr. Badics Ferencz igazgató tájékoztatta. Ezuttal csak az I. osztály növendékeinek szüleit hivták meg az értekezletre s tárgyául olyan tételt választottak, mely mindenki érdeklődését lekötötte «Megfigyelések kis diákjainkról» czímmel dr. Gyomlay Gyula értekezett s alig volt «kis diák», kinek apja vagy anyja ott ne lett volna, s érdeklődéssel ne hallgatta volna a szülék elé terjesztett megfigyeléseket és tanácsokat.

A szülők azonban nem voltak megfigyeléseik és tapasztalataik nyilvánításával nagyon közlékenyek. S ez igen természetes is. A tanár könnyen adhat — nevek nem említésével — egyes gyermekeken szerzett tapasztalatairól számot; a szülő tapasztalata mindig specziális esetekre vonatkozik és névhez van kötve, könnyen panasz vagy dicsekvés formáját öltheti fel s igy a szülő e megfigyelésekről a nyilvánosság előtt mindig csak bizonyos zavarral küzdve számolhat be. Általánosabb érdekű tételekhez természetesen e zavar bénító hatása nélkül szólhat hozzá. De az ilyen értekezleteken nem is az a fontos, a mit a szülők felszólalásaikban kinyilvánítanak, hanem az, mit a vezető tanárok előadásának hatása alatt egymásközt és a tanárokkal az értekezlet berekesztése után bizalmasan megbeszélhetnek.

A ki egy-egy ilyen ülésen résztvett, megfigyelhette, mint törekedtek a szülők sorban az igazgatóval, az előadó vagy a többi jelenlevő tanárral kezet szorítani, velük egy-két barátságos, bizalmas szót váltani, hálájukat kinyilvánítani, tanácsukat vagy elnézésüket, jóakaratukat kérni s gyermekük jobb megismerésére egy-két jellemző adattal szolgálni. S a gyermeke sorsán csüggő

szülők eme törekvéséből láthatja is az elfogulatlan szemlélő, hogy nagy, kétségtelenül igen nagy jelentőségök van a főváros rengetegében a szülei értekezleteknek; mert egymás megismerésére egymás munkájának megértésére, méltánylására megbecsülésére vezet. S eredményeiben annál kedvezőbb, annál czélravezetőbb lesz ez intézmény, minél kevesebb formasághoz kötik, minél közvetlenebb megnyilatkozásra ad alkalmat. Gyomlay vonzó, szabad előadása, mely minden szülő szivéhez megtalálta az utat, e tekintetben mintául szolgálhat jövőre is. S a gyakorló gimnázium érdemes igazgatója dr. Badics Ferencz s a vezetése alatt álló tanártestület bizony elismerésre méltó munkát végeznek, ha a megkezdett kisérletet e nemes szellemben tovább is folytatják. Talán sikerül nekik a többi fővárosi középiskolát is hasonló tevékenységre birni s talán sikerül a nevelés kérdéseire nézve szülők és tanárok közt nagyobb érdeklődést, nagyobb tettvágyat kifejleszteni. Hogy ma a közönyösség mindkét részről nagy s hogy ez az ifjuság erkölcsi életét veszélyezteti: ki merné tagadni? S ki ne kivánna az apostoli buzgalmú testületnek sikert s a szülei értekezleteknek népszerűséget, ha ez az ifjuság erkölcsi tökéletesedését csak kis részben is előmozdíthatja?

Az ily értekezletek ép oly mértékben helyén volnának a leányiskolákban is; itt is, ott is anyák és atyák részvételével. Fővárosunk sajátos viszonyai egyenesen megkövetelik a tanárok ilyen áldozatkész tevékenységét. Rohanva élő és élvező társadalmunknak óvó és mentő kezekre van szüksége, mely ideális czélok felé mutatva cselekvésének nemesebb irányt szab. Minden iskola befolyhat a társadalom ilyenféle irányitására s eszközül, kitünő eszközül szolgálhatnak erre a szülői értekezletek is. Igyekezzünk megvalósitásukat valamely formában más intézeteknél is megkisérleni!

Budapest. *Sebestyénné Stetina Ilona.*

A BÉKEMOZGALOM.*

Tisztelt hallgatóim! A régmult idők bölcs prófétája, Jezsaiás, a békére gondolva, ilyképen nyilatkozott: . . . Isten áldásaként béke honoljon mindenfelé! . . . A hegytetőre sietö békehirnököt nagy örömmel kisérje . . . Béke legyen a nemzetek között. A békebiróságok döntsék el, hogy a népek sarlót, kaszát kovácsoljanak fegyvereikből és ne tanulja többé senki a háborút! . . . A mint látjuk, már réges-régen felismerték a magasztos békeeszme kiváló fontosságát és nemes czélját! Fenséges erejét is érezték, de — sajnos — mégis többre becsülték a harcz veszedelmét.

A régebbi kor erkölcsi felfogásának sajátsága, a vadindulatú emberek kiforratlan erejének nagysága, a lovagok dicssugárral övezett kora majdnem természetessé teszi a letünt államok politikai életét és megmagyarázza, hogy a népek erőversenyre kelve, háborut folytattak.

Jelen korunk szelleme a békés munkálkodás felé hajlik. Önkénytelenül lep meg az a gondolat, hogy előbb-utóbb majd csak megértjük a bölcs próféta szavait. Az általános béke fenséges eszméjét némelyek most még tartózkodó idegenkedéssel, mások sajnálkozó gúnymosolylyal, legtöbben hideg közönnyel fogadják. Elenyésző csekély azok száma, kik e világboldogító eszmétől áthatva remélik és ohajtják:

«Hogy a késő emlékezet,
Mikép gyermekkorára
Álom gyanánt eszmélve csak
A rég eltünt csatákra;

* A M. D. E. budapesti tanítónői szakosztályában november hó 14-én tartott előadás.

És lenne béke, oly örök
Mint Isten szellemében,
Megkezdve itt — állandóul
Folytatva majd az égben.»

Így zengett Arany János 1850-ben «Gondolatok a békekongresszus felől» című költeményében.

Azóta a béke nem nyert szárnyakat, így csak bandukolva járhatja be földünket. Ereje nincs a gyors haladásra, távol idegenbe könnyen hogyan juthatna el? Pedig — ha jobban tud sietni — mennyi vérontásnak állhatta volna útját a közelmultban is. Talán ki sem sarjadzott még a fű Dél-Afrikában elesettek hantján. Úgy rémlik, mintha még hallanók a távolból jövő ágyúdörej kisérteties morajját és szinte érezzük a puskapor szagát. Mohó kiváncsisággal lessük a harczi hireket, mert a mult túlságosan magasztalt, dicsőített csatáinak emléke teljes hatalmával uralja még lelkünket. És így nem is irtózunk, ha olvassuk vagy halljuk, hogy életképes embertársunk egészséges vére mint festi pirosra a harczmezőt. Kell, hogy lelkesítsen a háboru, hiszen a történet tanításával nem a békét tették eszményképünkké, hanem a hősies erő, a vitézi bátorság megnyilatkozásaként az öldöklő harczot.

Belénk oltotta az iskola örök időkre, hogy áldozzuk fel minden csepp vérünket a hazáért, mert ez dicsőség. Ámde, hogy békés időben hogyan éljünk a haza javára, azt ugyan meg nem tanitották. Ez az oka, hogy a békeegyesületek lelkes küzdelmét, pihenést nem ismerő fáradozását oly sokan tartják meddő munkának. A jobb sorsra érdemes békeeszmét pedig ugyancsak mostoha fogadtatásban részesitik. A békeegyesületek azonban nem törődnek a meg nem érdemelt mellőzéssel, hanem a jövőbe vetett reménynyel várják, hogy a csiraképes magként elhintett eszme mikor hozza meg az áldást terjesztő békeség hasznos gyümölcsét.

A békeegyesületek azt az időt akarják megelőzni, a mikor a fegyverek teljes tökéletessége úgyis beszüntetné az öldöklő háborút. Mozgalmat indítanak, hogy helyes világításban mutassák be a békét és így kedveltessék meg a nemzetekkel. A békeegye-

sületek törekvése, hogy az államok egymásközti viszályát ne a borzasztó harcz gyilkos kimenetele oszlassa el, hanem a nemzetközi itélőbiróságok határozzák meg, hogy melyik ország kivánsága jogos.

A régi példabeszéd azt tartja: «Ha békét akarsz, kezdj háborút!» A békeegyesület a háború ellen veszi fel a harczot, hogy békét teremtsen. Fegyvere a szeretet és a könyörületesség. Nem legyőzni, de meggyőzni akar. Győzelmének nagysága újabb-újabb hivőnek boldogságában nyilvánul, kik erkölcsi és anyagi támogatásukkal lépnek a békemozgalom szolgálatába.

Ha minden ember csak egy porszemnyi lelkesedéssel járul a béke hatalmas épületének felépítéséhez, akkor minél előbb czélt érve, megdönthetetlen alkotás hirdeti a béke fényes diadalát.

A «Magyar Szent Korona Országainak Békeegyesülete» 1895. évi decz. 14-én alakult meg Suttner Berta báróné és dr. Jókai Mór koszorús költőnk tevékeny részvétele mellett. A megalakuló gyűlést örök emlékezetűvé tette dr. Jókai Mór elnöknek remek szépségű megnyitó beszéde, melyben szónoki hévvel jelölte meg a békeegyesület munkakörének hasznosságát. Szerinte: «A békeszövetségnek feladata a társadalmi téren, a politikai határkörön túl terjeszteni a békeszeretet tanait: minden osztály, minden felekezet és minden népajk igénybevételével».

A magyar békeegyesület csekélyke 2 korona évdíjat követel a rendes tagjaitól. Ez összeg parányisága talán nagygyá teheti az érdeklődők számát.

A békeeszme terjesztésében az egyesület legkiválóbb segítői legyenek az ovónőtől kezdve az egyetemi tanárig mindazok, kik az ifjúság nevelésével, oktatásával foglalkoznak.

A szülők szeretettel bizzák ránk legdrágább kincsüket, a gyermeküket. E ragaszkodó bizalmat hálájuk meg azzal, hogy a békeség szeretetének hervadhatatlan virágát ültetjük növendékeink lelkébe. Így teszszük őket fogékonynyá az általános béke eszméjének a befogadására. A szülő az iskolával egyetemben mérsékelje a gyermeknél oly gyakran mutatkozó önző kivánságot; hadd szokja meg idejében, hogy megbecsülje a saját birtokát és

ne kívánja a másét. A növendék vadságát jóindulatú neveléssel csiszolja és nemesítse az iskola.

Tapasztalhatjuk, hogy némely gyermek piczinyke szivecskéje nagy keserűséget érez, ha bármely kívánsága nem teljesül. Növekedésével persze együtt fokozódik az igénye is. Mértéket nem ismerő önzése nagygyá növeszti ama vágyát, hogy birtokába kerítse — ha jogtalanul is — a mi neki annyira megtetszett. Követelése felnőtt korában határt nem ismer. A fékezést nem tűrő, a birtokszerzésre ösztökélő vágya űzi, hajtja szüntelen. Szentnek tartva minden eszközt, mások romlásán is utat nyit magának, hogy nemtelen czéljához juthasson.

Ezzel bontja meg a fennálló rendet, mely megingatja a békét. A szeretet nyomtalanul tünik el és a gyöngédségnek mi sem jelöli a helyét. Uralomra jut a vad indulat, a megtorlást követelő ellenséges támadás, esetleg védekezés. Rokon ellen tör a rokon, gyűlölt ellenséggé lesz a jó barát és a kárvallotthoz hasonlóan vesztes a győző is. Egyesek alkotják a nemzet nagy tömegét, az egyének czivakodási hajlama hozhatja létre a népek harczát.

Már az iskola falai között szokja meg a kis emberke, hogy társaival békés egyetértésben éljen. Ne csak tanulja a felebaráti szeretetet, de gyakorolja is. Vallásossá neveljük a gyermeket. Mindenek felett szeresse saját vallását és tartsa tiszteletben a másét. Korán érezze az ifjú lélek a jót, hogy elkerülhesse a rosszat. Lelke mélyéből irtózzék a bűnök bűnétől: a gyilkosságtól, mely megvetendő gonoszság, akár haszonlesésből, akár a fennálló társadalmi szerencsétlen balitéletből, a párbajból ered. Miért ne lenne a gyilkolás vétek a háboruban? A bűnt nem kisebbíti az, hogy az egyesek a hatalom súlya alatt, mások rangbeli emelkedésük reményében követik el a harcz irtóztató mészárlását.

E megbélyegző bűn elkerülésére nyújt segítséget a békeegyesület, melynek kitűzött czélja és egyedüli óhaja, hogy minden vonalon a békeség jegyében éljenek az emberek.

A béke mint az élet ékessége a tudomány fejlődésének, a művészet felvirágozásának, a kereskedelem és az ipar fellendülésének, szóval az emberi jólétnek elengedhetetlen főfeltétele.

Mi a házi boldogság alapja, a társas együttlét gyönyörének fűszere, a kölcsönös barátság nélkülözhetetlen kelléke? Mi lenne más, mint az Ég legszebb ajándéka, a béke. Az odaadó szeretet, a gyöngédség, a figyelmesség, a méltánylás, előzékenység táplálja és növeli a békét, míg viszont a békesség napsugaras fényében nagyobbra nő a szeretet és a gyöngéd ragaszkodáson kívül megtermi gyümölcsét.

A béke áldásos hatását mindenkor érezték az emberek és mégis, ha végig tekintünk a történet lapjain, borzongva szemléljük a múlt jeleneteit. Már az első emberpár békés nyugalmát áldozta fel lelke titkos vágyának. Az elégedetlenség szülte irigy gonoszság okozta az első gyilkosságot.

A világszép asszonynak, Helenának, botlása forrongásba hozta Görögországot, mely elpusztította Tróját és mélységes gyászba döntött annyi ezer meg ezer nemesen érző, hűséges női szívet. A rómaiak végtelen hódítási vágya, telhetetlensége még a nyomát is elseperte a dicső Karthagónak. Mérhetetlen sokaságban ömlött ki a drága embervér, míg győzedelmeskedett az erős és megszűnt az egykor hatalmas Róma világhódító uralma. Az ellenség erőszakos támadása döntötte romba a költészet és a művészet fénysugaras hazáját, Görögországot. Majd a legszentebb fogalom, a vallás, az egy Isten imádásának különböző módja dobta a gyülölség tüzes üszkét a békés emberek gyulékony szívébe. Testvér testvér ellen harczolt. Jajkiáltás töltötte be a végtelenséget és a felebaráti szeretet elrebbent, hogy üresen hagyja a szíveket. Franczia ország fénykorát sötét árnynyal vonja be a pazar költekezéséről hirhedt XIV. Lajos öldöklő háborúja, melylyel békés szomszédainak jogos birtokait szerezte meg jogtalanul. A polgár sorból világhódító császárrá lett Napoleon kapzsiságának milliók estek áldozatul. A XIX. század égbekiáltó öldöklése engesztelhetetlen boszúvágy eredménye. A nemzetek ez élet-halál harcza arczpirító keserűséggel tölti meg lelkünket... Riasztó példáért — sajnos — nem kell idegenbe menni, hazai történetünk sok szomorú esetben tünteti fel a béke bomlásának rémséges következményeit, a mikor a harcz, folyton embergyilkoló, öldöklő harcz nyomát

virágzó városok füstölgő romjai jelölik. Újra kezdheti a küzdelmet az életben maradt, de koldussá lett nyomorult nép. Nincs, hogy kivel, nincs hogy mivel kereskedjék.

Az iparos munkája nem kell az elpusztult tömegnek, a megmaradtak igénye nagyon is megcsappant. A virágzó művészet elpusztulásának emléke fájdalmat szerez, nem nyújthat vigaszt, még kevésbbé buzdítást. Szomorú a költő dala is. Bús hangon fejezi ki vérző szive sugallataként mélységes fájdalmát.

«Neked két hazát adott végzeted ;
Nekünk csak egy — volt ! az is elveszett !»

A lezajlott mult embertelen gyilkolása lebeg a békeszövetség lelki szemei előtt. Fülébe cseng az ártatlanul felkonczoltak borzadályt keltő rémsikoltása. Elhagyott árvák, megtört özvegyek, kétségbeesett szülők panaszos jajveszéklése érző szivéig hat. Megdöbbenve gondol az emberi kéz és eszme csodálatos remekeinek elpusztulására . . . És míg így mereng a multon, egy szebb jövő hajnala dereng előtte. Tündöklő napként látja a békét, mely melegítő sugarával felheviti a fásult szíveket.

A terjedő világosságban az ember észreveszi felebarátjában az embert. És meglátja még a szive rejtekében is a jót. A homályt kedvelő irigy gonoszság elrejtőzik és így uralmat nyer a minden szépet, nemeset magában foglaló, a sérelmet elfelejteni és megbocsátani tudó szeretet. Mindenfelé mozgalmas eleven élet pezseg. A hatalmas emberi ész saját szolgálatába kényszeríti a természet csodáit. Nyugodt megfontoltság teszi becsessé az iparos készítményét, melyet a kereskedő könnyű szerrel értékesít. Édesen csengő dalt zeng a költő. Az ihletett művészi tehetség fenséges alkotásával büszkén hirdeti a magasztos béke áldást hozó hatását . . . A távol jövő e szép képét ohajtja a békeegyesület az emberiség közös közreműködésével megvalósítani. Szent áhítattal reméli :

«. . . még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Száz ezrek ajakán !»

Budapest. *Lustig Emma.*

HUSZONÖTÉVES TANÍTÓNŐI JUBILEUM.*

A budai várban, közvetlenül a pénzügyminisztérium szomszédságában szerényen húzódik meg egy régi, igénytelen külsejű egyemeletes épület, melynek kapuja fölött minden dísz nélkül ez a rövid felirat áll: «Községi felsőbb leányiskola».

A ki valaha e ház küszöbét átlépte s hosszabb vagy rövidebb ideig időzött az ódonnak látszó épület falai között, azt valami csodás varázs lepte meg, melynek hatása alatt bűbájos, kedves otthonná változtak a komor falak — otthonná, a melybe évek multával is vissza-visszavágyott szive, lelke.

Mi az oka e csodás hatásnak? Tán abban a tiszta, hegyi levegőben van bűvös erő, vagy az iskola ablakaiból elénk táruló remek kilátás teszi olyan kedvessé azt a helyet? Nem, nem a külvilág hatása, hanem ezen iskola csendesen, szerényen, de annál nagyobb buzgalommal, lelkesedéssel működő tantestülete, a testület minden egyes tagja külön-külön és együtt tette a növendékek kedves otthonává azokat a fehérre meszelt falakat.

E minden tekintetben kiváló tantestületnek egyik legrégibb tagja Pogátsné Staudinger Zsófia, a ki nov. 15-én töltötte be buzgó munkálkodásának 25-ik évét.

Büszkén vallják őt magukénak a várbeliek, hiszen ott született és nevelkedett a budai vár tiszta légkörében, közel az éghez s a szabad természethez, mely fogékony ifjú lelkére mély benyomást gyakorolt és nagyban elősegítette annak a mély vallásosságnak, gyöngédségnek és szilárd akaraterőnek kifejlődését, mely lényének alapsajátsága lett.

* Pogátsné Staudinger Zsófia 25 éves tanitónői jubileuma a várbeli felsőbb leányiskolában.

Budán végezte minden iskoláját, ott szerezte meg nagyon ifjan az elemi és polgári iskolai tanítónői oklevelet is. Hogy mily rendkívül szorgalmas, tehetséges és jó növendék volt tanuló korában, bizonyítják az akkori elemi- és polgári tanítónőképző igazgatójának, a mindnyájunk által ismert és nagyrabecsült Zirzen Jankának szavai, ki egy alkalommal így nyilatkozott felőle: «Staudinger Zsófi ép oly kiváló tanítónő, a milyen derék, kiváló növendék volt; megérdemli, hogy minden tanítványa szeresse, — én is szeretem őt!»

A kiről Zirzen Janka, a nagy emberismerő így nyilatkozott, az bizonyára méltó volt erre az elismerésre, s hogy mennyire szerették tanítványai, azt a mai nap mutatta meg fényesen.

Alig hogy elnyerte a képesítést 1877-ben, már a várbeli elemi leányiskolában működött mint tanítónő nagy ambitióval, hivatásszeretettel, lelkes buzgalommal. Négy év mulva, 1881-ben megnyílt a várbeli polgári leányiskola, melyhez azonnal rendes tanítónő gyanánt helyeztetett át. Itt nyílt meg tulajdonképen az ő nagy tehetségeinek méltó tere s ennél az iskolánál folytatta működését, mint a tantestületnek köztiszteletben részesülő, érdemekben gazdag tagja akkor is, midőn az iskola 1894-ben felsőbb leányiskolává alakult át.

Előljárói, kollegái és tanítványai egyaránt tisztelték őt. Komoly, igazságos, szelíd lényével hamar megnyerte tanítványait, a kik rajongó szeretettel, csodálattal tekintettek fel reá.

Hogy is ne csodálták volna, mikor mindig egyformán komoly és jóságos, türelmes és igazságos volt mindnyájukhoz. Fényes tehetségét, hivatottságát bizonyítja az, hogy bármilyen tantárgyat tanított, mindegyiknek keretében talált módot és alkalmat arra, hogy a növendékei lelkében szunnyadó nemesebb érzelmeket felköltve, a hazaszeretetet ápolja, s ne csak tanítsa, hanem nevelje is őket és észrevétlenül fejleszsze bennök a gyöngéd női erényeket.

Ennyi érdem, egy negyedszázadon át folytatott önfeláldozó, lelkes munkásság méltó az olyan meleg, szívből fakadó ünneplésre, a minőnek ma voltunk tanúi. Nem a megszokott, sab-

lonos jubilálás volt ez; hanem egy nagy szerető család várva várt, kedves ünnepe, a melyen örömmel, hálatelt szívvel vett részt mindenki!

A tantestületen, jelenlegi és volt növendékek százain kívül ott láttuk a felsőbb hatóságok képviselőit is, s láttuk a hálás szülők nagy számát. Mély megindulás tükröződött minden arczon, midőn az ünnepelt meghatottan, Póra igazgató karján megjelent s a rózsákkal és babérágakkal diszitett asztalnál családja és kartársai közt helyet foglalt.

Az ünnepélyes csendben felzendült a mostani tanítványok köszöntő éneke, melyet nyomban követett Póra Ferencz igazgató következő üdvözlő beszéde, melynek minden lelkes szava élénk visszhangra lelt a hallgatók szivében.

«Mélyen tisztelt Közönség! Kedves Pályatársunk! Magasztos és ritka ünnepet ül ma ez az iskola. Magasztosat azért, mert minden, a mi eszményi, magasztos. Ritkát pedig azért, mert a nevelésoktatás munkásai közül csak nagyon kevésnek jut az a szerencse a Gondviselés különös kegyelméből, hogy működésének 25-ik évfordulóját teljes testi és szellemi erőben megérje.

Huszonöt év! . . . Mily könnyedén és gyorsan lebben el az ajkakról e két szó; pedig egy egész élet milliónyi törekvése, munkája, gondja, öröme és bánata van benne összefoglalva.

Méltán üdvözli Önt a tanári testület, a kit 21 év óta évről-évre növekedő tisztelettel lát körében. Napról-napra láttuk és meg is becsültük tanítói munkálkodását. Ismerjük mély szaktudását, széles látkörét, pontosságát, lelkiismeretességét, határtalan türelmét, igazságosságát, önfeláldozó buzgalmát az oktatás terén.

És a nevelés terén? Itt meg bámuljuk azt a gyöngédséggel párosult szilárdságot, melylyel növendékeit vezeti; azt az igazi nőies tapintatot és előkelő, megzavarhatatlan nyugodtságot minden körülmény közt, mely az igazi finom neveltségnek jellemző vonása; ezt a finom modort e remek szóval nevezik el az angolok: ladylike.

A növendékek lelkében úgy olvas, mint a nyitott könyvben és így lehetett is, meg lett is azok második anyjává. Szóval a rátermettség és hivatottság rendkívüli mértékét becsüljük meg Önben.

És ha a tanteremből kitekintünk, mit látunk otthonában? Ott látjuk Önben a mintaszerű hitvest és a leggondosabb anyát. Bármely oldalról nézzük is egyéniségét, az mindig tiszteletet parancsol. Meg is adjuk e tiszteletet mindnyájan, kik szerencsések vagyunk Önt közelebbről ismerhetni.

Utánunk rögtön a növendékek következnek. Tekintsen oda! Kétszáz arczról sugároz feléje a hála, a tisztelet és rajongó szeretet nemes sugára. És ha amoda tekint, ott látja sűrű sorokban a hölgyeknek százait, volt tanítványait, kik daczára annak, hogy a hiva-

talos kapcsolat megszünt közöttük, eljöttek, hogy kivegyék a maguk részét az örömből.

Mélyen megható e ragaszkodás szemlélése és fényes elégtételül szolgálhat annak, a kinek szól. Hogyan jön létre az ilyen lelki viszony? Ha a tanteremben valamely bonyolultabb tétel magyarázata folyik, egyszerre csak örömsugár villan ki egy komoly szempárból, csakhamar egy másodikból, harmadikból, tizedikből ... Ez a felragyogás azt mondja: «Megértettelek». Ezt a felragyogást követi egy hosszabb, meleg pillantás, mely azt mondja: «Remek fejtegetésedért mély hálát érzek szívemben irántad».

Ez az a pillanat, melyben megszületik a növendék lelkében a nemes hálaérzet. Innen a tiszteletig csak egy lépés van és egy másik a szeretetig. Igy szövődnek a tanteremben a tanuló lelkéből át a tanító lelkéhez láthatatlan, finom összekötő szálak, melyek tartósabbak az aczéllánczknál, mely el is szakadhat; ez a kötelék azonban eltart a sírig.

Ez a nemes kötelék és ehhez hasonló szellemi kapocs fűzi Önhöz az itt megjelent szülők és kartársak százait, kik mindnyájan osztozni akarnak örömünkben.

Midőn e ritka és lélekemelő látványra rámutatok, fogadja részünkről, az iskola tantestülete részéről, azt a forró óhajtásunkat, hogy a Gondviselés tartsa meg Önt még számos éven át friss testi és szellemi erőben családja boldogítására, a nőnevelés javára és e testület díszére. Az Isten sokáig éltesse!»

Háromszoros éljen követte e lelkes szavakat, mely után a vallás- és közoktatási miniszter képviseletében Berecz Antal ő nagysága méltatta emelkedett hangú beszédében a nőnevelésügy e kiváló munkásának érdemeit s fejezte ki a felsőbb hatóság elismerését. Őt követte a jelenlegi tanítványok szónoka Renner Alicze, ki kedves üdvözletének befejeztével társai nevében nagy nemzeti szinű szallagos babérkoszorút nyujtott át a könyekig meghatott ünnepeltnek.

Ezután ismét kedves üdvözlő dal következett, melynek elhangzása után a régi tanítványok nevében Bock Ida üdvözölte forrón szeretett tanítónőjét a következő beszéddel, melynek folyamán átnyujtotta az ünnepi emléktárgyat: egy allegorikus bronz szobrot s a méltán megérdemelt babérkoszorút feliratos szalaggal.

«Szeretett Tanitónőnk, Mesterünk! Mélyen Tisztelt Vendégek! Örömtől sugárzó arczczal gyült össze a mai napon e kedves, régi falak közt egy kis töredéke azon nemzedéknek, mely zsenge ifjuságában oly sok boldog órát töltött e helyen, hol szeretetteljes gonddal oltották lelkükbe a hasznos ismeretekkel kapcsolatban a szép, nemes és jó iránti érzéket.

E szeretetteljes fáradozás eredménye az a kiolthatatlan tisztelet, hála és szeretet, mely minden volt növendék szivét áthatja azok iránt, kik oly önfeláldozó kitartással vezettek, neveltek, tanítottak bennünket évek során át. Hogyne ragadtuk volna meg tehát örömmel az alkalmat mindnyájan, a kik csak tehettük, úgy a magunk, mint távollevő — de érzelmeinkben őszintén osztozó — társaink nevében is, hogy a mai napon, midőn mélyen tisztelt és szeretett Tanítónőnk áldásos működésének 25-ik évfordulóját ünnepli: kifejezést adjunk őszinte ragaszkodásunknak és részt vegyünk kedves Mesterünk ünneplésében!

Egy negyed századon át munkálkodott ő szívvel, lélekkel a nőnevelés terén; önzetlen buzgalommal nevelt, tanított, lelkesített egy fiatal leány-nemzedéket. Nem keresett jutalmat másban, csak a teljesített kötelesség édes tudatában — és megtalálta azt fáradozásának fényes sikerében, eredményében.

Nehéz, fárasztó volt munkája, de ő lankadatlan türelemmel, kitartással haladt előre folyton. Gondos, aggódó kertész volt, ki a reá bizott gyermekszíveket gyöngéd kézzel vezette a szép, a jó ismeretére s féltve őrizte a gyomtól, hogy az gyökeret ne verhessen lelkükben. Apró hibáink, tévedéseink nem szigorú biróra találtak benne, hanem szomorkodó, jóakaratú tanácsadóra, a ki egy komoly szavával, egy tekintetével megéreztette velünk, hogy cselekedetünk helytelen, bánatot okoz neki. Ki ne igyekezett volna, hogy szorgalmával, jó magaviseletével elűzze a borút arczáról s elismerő szavát hallja, mely drágább volt nekünk minden kitüntetésnél!

És mily türelemmel, önmegtagadással tudta munkához szoktatni azt a pajkos gyermekhadat, megszerettetni velök a komoly tanulást, így vetve meg alapját a kötelességtudásnak, a munkakedvnek, az önképzésnek!

Emlékezzünk csak vissza a régi időkre, mikor mi játékhoz szokott gyermekek az ő szelid vezetése mellett szerettük meg a kötő-, himző- és varrótű forgatásának mesterségét s a kik eleinte hanyagok és rendetlenek voltunk, az év végén már azon versenyeztünk, ki tud szebben és gyorsabban dolgozni, mert a törekvő és szorgalmas növendék számára mindig volt egy buzdító, elismerő szava a mi jó tanítónőnknek.

Ki vezetett be édes anyanyelvünk szókincsének gazdag tárházába, ha nem ő, midőn leereszkedett a mi értelmi világunkhoz s végtelen türelemmel magyarázta egy-egy előttünk ismeretlen kifejezés értelmét, majd utbaigazító kérdéseivel segített az olvasottak rövid, összefüggő elmondására. Mily kitartással figyelmeztette újra meg újra a helytelen hangsúlylyal olvasót s javította számos helyesirási hibánkat. Oh azok a kettős betük, szóelválasztások, ékezetek, irásjelek, de sok fejtörést is okoztak nekünk, míg fáradhatatlan ismétléssel hozzá nem szoktatott helyes használatukhoz!

Vagy ki ne gondolna vissza azokra az órákra, mikor mi magyar leányok szinte sírva tördeltük a német szavakat olvasókönyvünkben, mert nem értettük s így nem is szerethettük azt a nyelvet. Ki volt az ismét, a ki szóról-szóra, mondatról-mondatra ismerőssé, kedvessé tette az olvasmányt, a verset, s a ki a vad magyar gyermekeket

megtanította arra, hogy ennek az idegen nyelvnek az ismeretével sok szép, kellemes élvezetet szerezhetünk magunknak idővel, a mellett, hogy igen nagy hasznát veszszük az egész életen át.

És ki volt az, a ki honunk földének ismeretére s e drága hon minden talpalattnyi helyének szeretetére megtanított? Ismét csak őt látjuk előttük, a mint a térképen bejárja velünk az országot, megismertet annak kincseivel, természeti szépségeivel, hasznos és nagy alkotásaival. Átvezet a szomszéd tartományokon, egész Európán s az ismert világrészeken, hogy látva mindenütt úgy a természet, mint az emberkéz remekeit: örömmel térjünk vissza bérczes-völgyes szép hazánkba és igyekezzünk azt a valóságban is minél jobban megismerni.

És ki tanított minket az ókori regék, mondák csodás világának felfogására, megértésére; a nagy idők nagy eseményeinek ismeretére? Ki tárta fel előttünk az ősök vitézi cselekedeteit, a nagy nemzetek haladásának, küzdelmeinek történetét? A honszeretet s a női erények tündöklő példáinak magasztos alakjait ki állította elénk oly lelkesedéssel, hogy szeretnünk kellett azokat önkénytelenül is és lelkesülnünk példájokon. Igen, ő volt, ki hazát szeretni, kötelességet híven teljesíteni, a nehéz munkában is fáradságot, csüggedést nem ismerve: bátran haladni tanított!

De nemcsak tanítónőnk volt ő nekünk: példájával buzdított a nemesre, jóra; megmutatta, mint kell helyesen viselkedni és cselekedni. Ideálunk lett, a kit hiven követtünk mindnyájan, mert már akkor éreztük, hogy ha az ő nyomdokain haladunk; mindenkor a helyes úton járunk. S ha az életbe kilépve helyünket megtudjuk állni és nem hiába dolgozunk — ki-ki azon körben, melybe sorsa helyezte — az elismerés pálmája ezért is őt illeti, mert az ő példájából tanultuk meg, mi a szerető gyermek kötelessége szülőivel szemben; mi a leány, a nő feladata a családi körben, a társadalomban, az életben. Végül tőle tanultuk a munkát szeretni, kötelességünket örömmel teljesíteni és hálával fogadni minden jót és szépet, a miben részesülünk, a nehéz csapások idején pedig hittel meghajolni az Úr akarata előtt.

Ily sokért óhajtunk köszönetet mondani ma Önnek, szeretett Mesterünk s ha szavam gyenge érzelmünk tolmácsolására, pótolja a hiányt az az őszinte szeretet és hála, melyet a mi jóságos Tanítónőnk iránt érzek — érzünk mindnyájan. Örömtől dobogó szívvel siettünk körébe ma, hogy elmondhassuk: e hosszú időn át is mindenkor szeretettel őriztük meg emlékét s boldogok vagyunk, hogy egykor tanítványai lehettünk; boldogok, hogy ez örömünnepen részt vehettünk!

Kérjük, fogadja szivesen ez alkalommal régi volt tanítványainak szívből fakadó üdvözletét is, melyhez ragaszkodásunk, hálánk e csekély jelét csatoljuk, mint symbolumát a 25 év fáradságos és önzetlen munkájával szerzett hervadhatatlan koszorúnak és azon lobogó szövétneknek, melyet Ön gyujtott lelkünkben, hogy fényénél megtalálhassuk a tisztultabb, magasztosabb érzéseket és elsajátítsuk azokat.

E koszorú minden levélkéje egy-egy régi tanítványt jelent, régi tanítványait, a kik bár az ország minden részébe szétszóródtak, érzelmeikben ma egyesültek e helyen. És tovább, mint e bronz emlék

kezében, tovább ég tiszta lánggal a mi lelkünkben a hála és elismerés fáklyája, melynek fényénél csak annál ragyogóbban áll előttünk szeretett Mesterünk emléke, minél jobban megértjük az évek multával egykori tanácsainak, utasításainak mély igazságát.

Szivünk, lelkünk mélyéből kérjük a jó Istent, áldja meg e nemes, önfeláldozó munkájáért; hintse életére a megelégedés, az öröm és szeretet virágait s tartsa meg nehéz, de szép pályáján soká, nagyon soká: hogy ezentul is oly igaz lelkesedéssel lobogtathassa a hasznos, lelket és szivet bevilágító ismeretek fáklyáját, mint eddig, s még sok ifjú leány szivének legyen útmutatója, vezérlő csillaga az élet ösvényein.»

Alig hangzottak el szavai, midőn a hallgatóság soraiból felemelkedett Kassics Péter s a szülők nevében mondott igen szép, meleghangú köszönetet az ünnepeltnek, különösen hangsúlyozva a budaiak magyarosítása terén szerzett érdemeit. Majd Bognár Dénes, a tantestület tagja szavalta el alkalmi költeményét, mely általános tetszésben részesült. A beérkezett táviratok s üdvözlő levelek száma oly nagy volt, hogy azok közül csupán a várbeli elemi leányiskola és a miskolczi polgári iskola igazgatóságának, meg a Mária Dorothea Egyesület tanítónői szakosztályának üdvözletét ismertette röviden az igazgató úr. — A meghatottság moraja futott végig a hallgatok közt, midőn a kedves ünnepelt szívhez szóló szavakkal mondott köszönetet mindenkinek ezért a szép ünnepért, mely saját szavai szerint e napot életének egyik legkedvesebb emlékévé teszi.

A növendékek vidám dala fejezte be az ünnepély műsorát, de az érzelmek igazi megnyilatkozása csak ezután következett. Sírva, zokogva borultak szeretett tanítónőjük nyakába régi növendékei, kik közül sokan messze távoztak ifjuságuk e kedves helyétől s nagy idők multán ma látták újra viszont mindazokat, kikkel szép emlékeik összeforrtak. Általános volt a lelkesedés, a meghatottság, mindenki igyekezett legalább egy kézszorítást, egy üdvözletet váltani azzal a kiváló tanítónővel, a ki ilyen maradandó érzést tudott kelteni tanítványai szivében s ezáltal a legszebb emléket állította önmagának, mert nem hideg érczbe, kőbe: szivekbe véste be nevét.

Kisérje áldás, szeretet minden lépését.

Budapest. *Egy régi tanítvány.*

RUSKIN — A NŐKHÖZ.

(Sesame and Lilies.)

Néhány szemelvényt óhajtok itt bemutatni egy értékes könyvből, melyet egyenesen a nők számára írt, hazája fiatal leányainak ajánlott a nagy angol gondolkozó: John Ruskin.

Minket, nőket különösen érdekelhet az, hogy e nagy ember, kinek oly bámulatos befolyása volt hazája fejlődésére, mint gondolkozott a nőkről, hogyan és mit mondott nekik.

Mi vezette e könyv megirására, maga megmondja előszavában, mely nem kevésbbé értékes, mint maga a könyv és mely rövid magyarázata a könyv tartalmát képező három felolvasásnak. Az angol ifjuság fölserkentése volt a czél, hogy az őt — Ruskint — vezető eszmék követésére rábirja mindazokat, kikre valami befolyása volt — «néhány gondolatot közölvén velük, épen megkezdendő életük czéljáról és azon világ természetéről, melyet meg kell hódítaniok».

S milyen eszmék ezek!

Minden egyes gondolata a hozzáfűződőknek egész raját költi föl bennünk. És midőn igy szól: — «Ez az, mit azon leánynak mondanék, ki eléggé bízik bennem, hogy elhigyje, a mit vele közlök, vagy megtegye, a mire felszólítom» — egyebet nem érezhetünk, mint azt a rendületlen bizalmat, a mit a nyiltság és igazság támaszt maga iránt.

Nehéz feladat ez egyenlően érdekes és értékes gondolatok közül választani, mégis örömömre szolgál csak néhányat is bemutatnom itt. Töredékes voltukban is élénk fényt vetnek ezek írójuk szellemére és lelki világára.

Miket is mondana tehát egyebek között, annak a fiatal leánynak?!

*

«Először is egy dologról légy teljesen meggyőződve — hogy bármily sokat tudj, bárminő erényekkel birj és légy bármennyire jó, az Isten, ki teremtett, nem választott ki a világ összes leánya közül arra, hogy különös értesüléssel birjál az ő természete és lényege felől.»

«Az összes elbizakodott és dőre hit között, mely hiú kis szivedbe esetleg bevonul s ott megmarad, ez a legelbizakodottabb s legdőrébb — hogy az Égnek oly nagyon kedvencze s a sorsnak oly kegyeltje voltál, hogy épen alkalmas időben, azon a bizonyos helyen születhettél, a mikor és a hol különválasztatott az emberi tévelygésektől a legtisztább isteni igazság; és atyád gondviselésszerűen ki volt választva, hogy azon torony közvetlen közelében szerezzen házat, a mely alatt a szeplőtelen és örök igazságot nyilatkoztatják ki. Ne hidd, gyermekem: nem úgy van. Ellenkezőleg, az igazság ez — bármily visszatetszőnek tűnjék is föl neked, míg én előttem épen nem visszatetsző, — hogy minden csinos ruhád, kedves kinézésed; szelid gondolataid, jámbor törekvéseid daczára sem gondol reád többet vagy szeret téged jobban a nagy Teremtő és Úr, mint azt a szegény vörös, fekete vagy kék teremtést, ki vadon futkároz a pestises erdőkben, vagy mezetlenül a föld forró fövenyében; és hogy kettőtök közül valószinűleg kevesebbet tudsz te Istenről, mint ő; egyetlen különbség közöttetek csak az, hogy ő keveset gondol róla, a mi igaz, míg te sokat, a mi téves.

Ez tehát az első, miről bizonyosnak kell lenned — hogy nem vagy tökéletesen értesülve a minden lehető dolog legrejtelmesebbjéről és ha szerényen vagy illendően óhajtod magadat viselni, jobb, ha hallgatsz róla.»

*

«Ha van valami, a miben a jó és rossz fölötti elmélkedés hatezer esztendeje alatt bölcs és jó emberek megegyeztek, vagy

a mit a tapasztalás által sorra fölfedeztek, az az, hogy Isten előtt minden másnál visszatetszőbbek a henye és kegyetlen emberek: hogy az ő első parancsa: Dolgozzatok, míg világosságtok vagyon, és a második: Legyetek azért irgalmasok, mint a ti Atyátok is irgalmas.»

«Dolgozzatok, míg világosságtok vagyon» — különösen, míg a reggel világossága tart. Kevés dolog csodálatosabb előttem, mint az, hogy az öregek sohasem világosítják fel a fiatalokat ifjuságuk értékéről. Saját elmult napjaikat olykor érzelgősen sajnálják, olykor elfeledik; gyakran balgán elnézőek, gyakran balgán türelmetlenek a fiatalokkal szemben; gyakorta, még balgábban, ellenkeznek velük s korlátozzák őket s csak ritkán óvják vagy figyelmeztetik. Ne feledd el, legalább én figyelmeztettelek téged, hogy életed boldogsága, értéke, helyzete és sorsa a földön és az égben attól függ, mint töltötted el napjaidat. Nem kell azoknak komoly napoknak lenniök, korántsem: — a fiatalok első kötelessége, hogy örvendjenek és kedvesek legyenek — sőt inkább, legyenek a legszorosabb értelemben vett ünnepnapok. Egy értelmesen gondolkozó lény előtt sincs igazabb ünnepélyesség a viradat ünnepélyességénél. De nem egyedül a szó szép értelmében, hanem jellegük és módjuk szerint legyenek ezek ünnepnapok. Vedd elő latin szótáradat s keresd ki benne e szót: «solennis» — jól vésd lelkedbe értelmét s emlékezz reá, hogy elmult életed minden napja visszavonhatatlanul határozó a jóra vagy gonoszra, lelked szokásaira, erkölcseire; határozó, hogy a visszatekintés édes és boldogító legyen-e, vagy mind mélyebbre és mélyebbre ássa a barázdákat a gyötrelem vetése számára. Vigyázz tehát, egy napod se múljon el a nélkül, hogy magadat valamivel jobbá ne tetted volna: s hogy ezt tehesd, először is járj végére, mi vagy most. Ne csak felületesen gondolj erre; fogj tollat s egész elhatározással készíts oly pontos vázlatot magadról, a minőre csak képes vagy s tedd utána a keletet.

Ha megtenni nem mered, járj végére, miért nem mered s igyekezz, hogy lelked eléggé megerősödjön nyiltan szembenézni önmagaddal szellemileg úgy, mint testileg. Nem tartok tőle, hogy

a lélek kevésbbé élvezetes látvány lesz, mint az arcz s épen ezért több vizsgálatra volna szüksége; így tehát mindenkor két tükör legyen öltözőasztalodon s testedet-lelkedet naponta gondosan szedd rendbe előttük. Az öltözködés után arra a napra túl vagy rajta, többé rá se gondolj: a mint hajfürteid szállonganak füleid mellett, kedélyed s gondolataid úgy röpködjenek szabadon a nap teendői szerint — lehet szükségük esetleg egy második rendbehozatalra — de távol van tőlem olyan lelki zsebfésűt ajánlani; mindenkor csak reggelenként szedd rendbe magadat.

Őszintén, nyiltan írd le, minő vagy, vagy legalább minőnek képzeled magadat; nem időzvén azon elkerülhetetlen hibáknál, melyeket jelentéktelenéknek mondottam s melyek helyes életmód mellett úgy is elsimulnak és elvesznek, — csak, hogy meghatározhasd, mi van benned jó és mit lehetne jobbá tenni. Látni fogod, hogy a puszta elhatározás: haszontalannak nem lenni s a másokon való segítés tiszteletreméltó vágya mint teszen jobbá a leggyöngédebb és leggyorsabb módon.»

*

«Majd a finomabb munkák mellett, tedd föl magadban, hogy naponta olyanokkal is foglalkozol, melyek közönséges értelemben hasznosak. Legelőször is alaposan tanuld meg a főzést; minden élelmiszer jó és hátrányos tulajdonságát, elkészítésüknek legjobb és legegyszerűbb módját: ha időd engedi, menj el és szegényebb családoknak segíts a főzésben; mutasd meg nekik, mint lehet valamiből a lehető legtöbbet, izlésesen előállítani; gyöngéd módon térítve őket a rend és csinosság útjára, rábeszélni, hogy ha durva is, de jól vasalt abroszt, a kertből egy-két szál virágot tegyenek az asztalra. Ha gondoskodtál tiszta abroszról, tisztaságtól ragyogó tányérokról s a középre egy tállal saját főztödből, akkor kikérheted az engedelmet egy rövid asztaláldás elmondására; s azzal aztán vallásos segédkezésed be is legyen végezve.

Egy kevés idejét napodnak (oly keveset, a mint akarsz, de nem elszórtan) fordíts a szegényeknek szánt erős és csinos ruhák

készítésére. Ismerd meg a hasznos szövetek tulajdonságait s mindig az illető áron kapható legjobbat vásárold. Több okból is tanácsolom ezt — sokkal több, semhogy itt kifejthetném — bizzál bennem s oly jól fogsz tenni mindent, mint csak lehet: és ha a modern ipar nyomorúságos állapotában, megfelelő árért jót nem kaphatsz, végy fonalat s add oda szegény asszonyoknak, hogy szőjjék, fonják meg neked, míg oly jó anyagot nem nyersz, a melyben bizhatol: s aztán naponta dolgozz valamit e hasznos ruhákon, saját kezüleg öltögetve, a mily erősen varrni csak lehet, kihímezve vagy más módon feldiszítve, hogy egy leány boldog legyen birtokában. És gyűjtsd össze e dolgokat mindaddig, míg azt nem hallod, hogy tisztességes embereknek van ruházatra szükségük, a mi gyakorta igen keserves dolog; de ha épen tévednél is és érdemetlennek ajándékoznád, meghallanád, hogy a zálogházba vitték, az sem baj, mert a zálogos olyasmit adott érte, a mire nekik szükségük van. Ez már nem tartozik reád; a te dolgod csak az, hogy ha egy félmeztelen gyermeket látsz, legyen új és jó ruhaneműd számára, ha szülei megengedik, hogy megtanulja azok hordását. Ha nem akarják, járj végére, miként jöttek ily eszmére; nagyon egészséges lesz ez reád nézve, hogy meggyőződést szerezz sok vizsgálódás tárgyáról. És ha egy ideig gyakoroltad ezt, megkezded érteni Bibliádnak legalább egy fejezete értelmét (Példabeszédek XXXI.) minden fárasztó magyarázat, prédikáczió vagy ájtatoskodás nélkül.»

*

«Másodszor azt mondtam, ne légy kegyetlen. Talán azt gondolod, nincs is erre eset; én is úgy reménylem, nem valószinű, hogy meggondoltan rossz légy valamely teremtményhez; de bár mindenhez jó akarsz lenni, mégis gyakorta vagy sokhoz kegyetlen. Kegyetlen, részben a képzelőtehetség hiánya miatt (sokkal ritkább és nagyobb hiba nőknél, mint férfiaknál) és még inkább azon önzésedre bátorítóan ható vallási dogma befolyása miatt, mely szerint minden, a mit most szerencsétlenségnek tartunk, jó eredményre vezet; dogma, melynek gyakorlati ered-

ménye van, nem abban a legkevésbbé komoly hatásában, hogy a minket közvetlenül érintő kellemetlenségeket el is kerülhetjük, hanem ama rendíthetetlen megnyugvásunkban, melylyel a végczélt szemléljük, ha valaki másról van szó.»

*

«Gondosan figyeld meg e dolgot; a szenvedésnek úgy, mint a bűnösségnek van oly foka, melylyel úgy az egyik, mint a másik legyőzhető s a melyek inkább egészséges edzésnek vagy gyakorlatnak látszanak. Ujjaid reszketnek, ha fagyos reggelen kimégy, de annál melegebbek azután; tagjaid kifáradnak az egészséges munkában, de annál jobban esik a pihenés nyugodalma; próbára vagy téve, ha várnod kell valamely megigért jóra, de annál édesebb az aztán, ha megkapod. Csakhogy e kisérletet bizonyos ponton túl nem viheted. Túlságos fokban áradjon kezeidre a hideg — és ujjaid tönkremennek. Csak egyetlenegyszer fáraszd ki magadat kimerülésig s tagjaid egész életedben sem nyerik vissza előbbi frisseségüket. Érje szivedet keserűség egy bizonyos ponton túl s a szív elveszti életét mindörökre.

Nos, a szerencsétlenségnek igazi meghatározása ebben a gyógyíthatatlanságban van. Oly bánat vagy bűn az, mely a halálban végződik; és a meddig a mi tudásunk vagy értelmünk érhet, a vétkeknek úgy, mint a szenvedésnek sok neme van, mely másként nem végződhetik. Tényleg tudatlan és vak teremtmények vagyunk s nem tudhatjuk, mi jó gyökerezhetik a jelen szenvedésben, de a mit meg nem tudhatunk, a fölött ne is töprenkedjünk.»

*

«Mindenesetre szép remény, hogy a kapunk előtt nyomorban sinylődő koldus majdan ezüst ajtók mögött nyerhet üdülést; csakhogy az a Mester, kinek szavai képezik az egyetlen tekintélyt ezen hitünk számára, nem állította a betegséget áldásnak, az éhezőt nem utasította el kielégittetlenül, sem a megsebzettet gyógyittatlanul.»

*

Mindenekfölött szabaduljatok meg azon képtelen eszmétől, hogy az ég beleavatkoznék nagy hibák kiegyenlítésébe, míg körülöttünk az ő törvényei kicsiny hibák megtorlásával végzik körforgásukat.

Ha egy tál ételt gondatlanul készítesz el, nem várasz arra, hogy a Gondviselés tegye izessé; ha balgaságok évei után rossz útra terelted életedet, épen úgy nem kívánhatod az Istenség beavatkozását, hogy végre is mindent jóra fordítson. Határozottan állíthatom, hogy a világ nincs ily módon berendezve: a nagy tévedéseik következményei épen oly bizonyosak, mint a jelentéktelenekéi és saját egész életed boldogsága, valamint azoké, kiknek élete fölött rendelkezel, a szó legszorosabb értelmében véve a te saját értelmességedtől és gondosságodtól függ, épen úgy, mint valamely ünnepély rendje és tökéletessége.»

*

«Komolyan és bátran gondold meg e dolgokat s igaznak fogod találni: és igaznak találván, épen oly komolyan gondolj saját helyzetedre az életben. Úgy hiszem, a társadalom közép- vagy felsőbb osztályaihoz tartozol és visszarettennél egy alacsonyabb környezetbe való sülyedéstől. Képzelheted, hogy nem tennéd; habár talán nagy jóságod, lelki erőd, regényes voltod tartana vissza tőle; de az nem rossz, ha épen visszarettennél is. Úgy képzelem tehát, van jó élelmed, csinos lakószobád, csinos öltözékeid és alkalmad minden okos és egészséges élvezet megszerzésére; ezeken felül valószinűleg szelid és háládatos vagy és Istennek naponta meg szoktad köszönni e dolgokat. De miért mondasz Neki köszönetet? Nem az látszik-e e tényben, épen úgy, mint vallásos öntudatodban, hogy azt hiszed, Neki kedvencze vagy? Hálaadásod fő lényege ez: «Isten, hálákat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb leányok, nem azért, mert hétszer bőjtölök hetenkint, míg ők ünnepelnek, hanem, mert én hétszer ünnepelek hetenkint, míg ők bőjtölnek» és bizonyos vagy benne, hogy mennyei Atyád előtt tetsző módja ez a hálaadásnak? Tedd föl, hogy valamely édes testvéredet, Luciát vagy Emiliát előzve

látod halandó atyád házából, éhezően, elhagyatva, megtört szívvel; s minden reggel, midőn atyád szobájába belépsz, így szólanál hozzá: «Milyen jó vagy, atyám, hogy megadod nekem, a mit Lucziának meg nem adsz» — bizonyos vagy felőle, hogy atyád — bármi oka volna is nővéredre haragudni — meg volna elégedve e köszönettel, vagy jól esnék neki e dicséret? Vagy épen csakugyan oly biztos vagy a felől, hogy te vagy a kedvencz? Tedd föl, hogy mégis épen úgy szereti a szegény Lucziát, mint téged és csak próbára akar tenni téged az ő szenvedésével; reá talán egyáltalán nem is haragszik, de komolyan haragszik reád és még inkább hálálkodásaidért? Nem volna jó, ha e helyzeted fölött gondolkoznál és pedig a legkomolyabban; annyival inkább, ha hinni óhajtasz azon bibliai textusban, a melyet a papok oly kevéssé szeretnek beszédeikben alkalmazni: «Mely nehezen mennek bé az Istennek országába, a kiknek gazdagságuk vagyon!» De egyáltalán meg nem érted ezt mindaddig, míg meg nem tudod, hogy az Isten országa «nem ételben, nem italban áll, hanem igazságban, békességben és a Szentlélek által való örömben» és míg meg nem tudod azt is, hogy ily öröm nem áll feltétlenül a templomba járásban vagy dicséretek éneklésében; lehet tánczban, tréfában való öröm vagy valamiben, a minek birását megérdemelted vagy odaadni szándékozol, de semmiben, a mi elkülönít embertársaidtól, mint valamely feltünő szerencse, a mely az ő megalázásukkal emel föl téged — kizár az ő munkájukból — vagy eltávolít tőlük szomorúságuk idején.»

*

«Gondold meg s hiszem, lesznek napok, midőn fellángol szivedben — nem a beteges részvét szenvedélye, arra késztetve, hogy fekete ruhás irgalmas nővér légy — hanem az örök jóság olthatatlan tüze, a mely vidámmá teszen. Nem szólok én róluk kicsinyléssel; jól tudom, milyen jók az irgalmas nővérek és mily sokkal tartozunk mi nekik; de mind e hivatásos erények (kivévén, ha elkülönített voltuk vagy egyesülésük a munka hatásossága miatt szükséges) lényegükben rosszak s a gyakorlatban inkább csak eltakarói a betegség fekélyeinek, a melyeknek létezniök nem

volna szabad; és egyszersmind kevésbbé kitünő nők seregét felbátorítja a könnyelműségre, elhitetvén velük, hogy vagy a fekete zászló jelvényében lehetnek jók, vagy nem is lehetnek jók semmire sem. Hordjál egyenruhát mindenesetre, ha épen szereted; de legyen az vidám és csinos; szived szerint légy irgalmas nővér, minden kámzsákba burkolt vagy hangzatos kijelentés nélkül.»

*

Ime, ilyen tanácsokat ád Ruskin a leányoknak és előszava végén, mert a föntieket az előszóból szedtem össze, néhány gondolatot közöl még saját szempontjáról, mely itéletében vezette és a nőkről általában; hozzátevén, hogy sok, a mit a nőkről mond, sejtelem után volt irva. De nagy szellemek sejtelmei igen gyakran egyértelműek az igazsággal.

A mint kijelenti: «Tényleg, természetesen a legjobb nőket legnehezebb megismerni; többnyire lekötve tartja őket férjeik boldogsága, gyermekeik jósága; csak sejtelemmel birhat róluk az idegen, de meg nem ismerheti . . .»

De, habár élete későbbi különböző esélyei alkalmat nyujtottak arra, hogy a nőt megfigyelhesse lealacsonyodott helyzetben, szenvedélyeiktől elragadtatva, bizalma mégis rendületlen maradt annak a természetnek nemes voltában, mely tévedéseiben végzetes lehet.

Saját szavai szerint: «Azt tartván mindazáltal, hogy férfi nem élt igazi életet, ha nem tisztította meg egy nő szerelme, nem erősítette bátorsága, nem vezérelte annak gondoskodása.»

Nemesnek kell lenni annak a nőnek, a ki ily hivatást betölt, — és hihetünk annak, a ki ily szavakkal mutat utat és módot e hivatás betöltésére.

Miskolcz. *Farkas Klára.*

DANZIG ÉS KÖRNYÉKE.

(Második közlemény.)

Zoppotban hetekig időzvén, a német jellemet megfigyelhettük. Önérzete büszke, de a nagy világ követelményeihez okosan alkalmazkodó. Hogy művelt, azt már mondanom sem kell.

A napokban azt olvastam, hogy inkább a muszka taposson bennünket, mint hogy a német uralkodjék fölöttünk, még ha szellemileg is. Nem tudom, miért vélekedik így az író, én a népeket nem a politikai madártávlatból tudom megitélni, az a szempont nekem magas; de meglehet, hogy valami van a dologban. Én őket kifogástalanoknak találtam szorgalomban, a kötelesség végrehajtásában és nemzeti önérzetben. Hogy internaczionális, sokoldalú műveltségben egyik nemzet sem tesz túl rajtuk, és hogy biztos következetes magatartásukat irigyeltem tőlük, az igaz. Nincs már bennük semmi hézagos ugrándozás a normális, természettörvényes fejlődésben. Ők öntudatosak, mert nagyon tudják mit akarnak. Hogy az imperializmus nyoma meglátszik rajtuk, az való. Németország inkább rendőri állam, mint szabadon önuralmas. És a hol az állam nem rendszabályozza, ott megteszik ők maguk. Sehol a világon annyi felirat, utasítás és menetrend. A falak be vannak borítva útmutatással, szabálylyal, rendtartási magyarázattal. A postaszekrény felett: czímzést és bélyeget nem szabad elfelejteni! A sétahidon: jobbra menni, meg nem állani! A fürdőben! vigyázat! A zenepodium alatt: figyelmet kérünk! és így mindenütt. Elég az olvasni való. De sehol sincsen ilyen rendtartás, zarvartalan nyilvános élet, mint itt. Mindenki tudja a miheztartást, hisz eléggé ki van tanítva, csak fel kell pillantania, ott

van a nyomtatott Schulmeister lépten-nyomon. De aztán meg is haragszanak, ha az ember valahol a zsinór ellen vét, mert hiszen a tíz parancsolattól fogva, minden fel van írva.

Kis lateiner társnőm ezt rettentő nevetségesnek és bosszantónak találta. Én kényelmesnek. Ő különben a hölgyeket sem szívelte, mert olyan csupa Hausfrauok. Az egész nyárspolgári rend az ő magyar czigányvérét forrongásba hozta és a német kifogástalan kitünőség és tökéletesség egyenesen az idegeire tört. A zsinórmérték valóban szabályozza életüket, modorukat, tán lelküket is. A lányok csupa diszkrétségben, csendes modorban mozognak. Az a Jungfrauhabitus is bosszantotta a diákomat. Hogy az úgy sem valódi, minek az a negédes tettetés. Igaz, hogy már a legmagasabb szabadságot árulta el, midőn egy német tanítónőnek, fiatal lánynak mondhattuk, hogy nálunk a tanítónőnek állásban szabad maradnia, ha férjhez is megy. Kedves naivsággal elkiáltotta magát: Wirklich? ach, das ist fein! Úgy már ő is szeretne tanítónő lenni.

A zenekedvelés egész a rajongásig megy. És végtelen menynyiséget tudnak belőle bevenni és megemészteni. A Kurparkban a zenekar 4 órától 11-ig játszik és mindig van áhitatos hallgatósága. A székek mindig el vannak foglalva, még ha esik is az eső, akkor ernyő alatt hallgatják. A sorrend iránt nagy az érdeklődés, mindenki az állvány elé akar kerülni és minden szem oda van függesztve. Magyar zenét is hallgattunk, Liszt-rhapsodiát. Elég jó rhythmusban. Szívesen küldtem ezért rózsát a karmesternek, köszönetet magyar névjegyen. Ám Wagnert játszszák legjobban.

Angolságra törekszenek sokban. A házi berendezésben, életmódban és sportban. Épen a sporthéten is ott voltunk. Kerékpár, automobil, lawn-tennis, kocsiverseny, úszás, vitorlázás, minden napra más verseny. Kitünőséget csak a tennisben, úszásban és kivált a vitorlázásban tudtam konstatálni, talán mert a többit kevésbbé tudom megitélni. A díjak kiosztásához maga a miniszter jön Berlinből, beszédet tart, a nemes sport űzését nemzeti teendővé avatva.

Mindezeknél a nyilvános eseményeknél az élénkség nem

nagy. Szörnyen «wolerzogen» a német. Minden kellő modorban, elég csendesen, egymást sohasem háborgatva, történik. Eszembe jutott a San Marco-tér, esti zenéjével, élénk hallgatóságával, a kerek állvány körül a fekete szemű nép, szegény nép, de zeneittas. Miért is van az, hogy a déli nép rokonszenvesebb, ha pedig annyi a hibája? De mikor az olyan szeretetreméltó tud lenni; mint a gyermek, ki a rakonczátlansága mellett is olyan kedves. Gyermekibb a déli nép, hanyagabb, mint az a tökéletes északi germán vagy angol, de az ember önkénytelenül vonzódik az ő temperamentumos keresetlen lényükhöz, még ha kevésbbé korrekt is. Nem az illemtudás dönt a szimpátiában.

Még a zoppoti halászéletről kellene szólanom, de azokat a szegény embereket egészen háttérbe szorítják a nyári fizető fürdővendégek. Staffagét képeznek a tengerhez, a parti élethez, de közeledni hozzájuk nem szokás. Pedig ők engem jobban érdekeltek, mint a nagyvilági typus, melyet untig ismerek és a mely nekem nem mond semmit, a mi az én jobb emberségemet felköltené. Mindig néztem őket, ha a tengerre készültek. Hogyan rakták a nehéz kőkoczkát a bárkába, hogyan helyezték el a hálót és milyen áthatlan nehéz öltözetben voltak, csupa bőrben. És mindig ha kimennek, érheti őket a halál. Sokan, sokan maradnak künn a hallal együtt, mit haza akartak hozni. A hal az ő életüknek kezdete és vége. Jó, ha nehéz zsákmánynyal térhetnek haza. Midőn egyszer szóba állottam egy ilyen bárkahajóssal, épen csak úgy kérdeztem, hogy kimennek-e? csak annyit mondott: Ki bizony, mert élni kell. Az a hang, mintha egy jelentős szemrehányás lett volna. Mi semmittevők utánuk néztünk és én boldog voltam abban a tudatban, hogy mi odahaza szintén dolgozunk, és hogy a mi munkánk is elég fárasztó, mert különben nagyon terhelt volna az a hang. Gunyhóikat gyakran a legelőkelőbb vendég bérli, mert megunta a saját palotáját és gunyhót akar kóstolni.

Hogy ilyen fürdőhely Hospiz nélkül már nem áll fenn, az biztos. Itt van egy nagy és kényelmes ház, mely 200 gyermeket is fogadhat be. A fürdőzéskor néztem a kis tábort. Ekkor látni csak, mily nagy szükség van ilyen házakra. Szegény kicsinyek. Csupa

ferdeség, soványság és egyéb baj. Mily szerencse, hogy még nem érzik oly mélyen bajukat. Oly boldogan, hangos kaczagásban eviczkélnek; csak nehezen mennek ki a vízből vezényszóra.

De ha el nem hagyom már most ezt a tengerparadicsomot, nem marad Danzig városára idő. Pedig egyike a legérdekesebb Hansavárosoknak. Ennek a porosz tartománynak a fővárosa ugyan Königsberg, a hol Kant született. Ezért készültem is oda, de azt mondták, nem ép oly érdemes oda menni. Az most egy kereskedelmi város. A közeli Oroszország, a sok gabona és vásárlás jelzi. A bölcs Kant születése tehát jobban illett volna máshová. Danzig feltünően három részre oszlik. A hol a szép Olivából jövünk Zoppot felől, ott egy magaslati vonalon épül az új Danzig, szépen lenézve a régi fészekre és az azontúli Visztula-részre, mely már egyenesen kinyilik a tengerbe. Az új rész szépen épül, előkelően, de kizárólagosan a régi német stylben. Nekik van építészeti multjuk. Ahhoz ragaszkodnak, és azt nagyon jól teszik. Ez vonzó marad, érdekes és a távolból jövőnek mint egy építészeti betürendben felmutatja a mi dicső volt a multban. Kár is lenne ezt a gyönyörű stylust veszendőben hagyni, mert a sok erkély, hegyesen felkuszó oszlop, karcsú ék igen széppé teszi az épületeket. Itt is uralkodik a vörös szín, tégla, fekete vagy sötétzöld lazuros, fényes tégla berakattal. Ezt a részt a többitől elválasztja a messzenyúló bástyasséta, remek fáival. Aztán leszállunk és a sok régi kapún bemegyünk az utczákba, melyek mind a vízhez vezetnek újabb kapukon. Az a belső rész tehát még olyan zárt, védett, mint régente, a hol kívül az egész várost körülvette az erős sáncz. Danzig még most is teljesen belül fekszik; de a sáncz már dől, helyet csinál az újkornak; rést üt rajta az előretörő jelen és nemsokára nem marad kő a kövön abból a hatalmas koszorúból. Védték ezt a várost a lengyelek a német ellen és megfordítva. Innen indult Napoleon Oroszországba, hol a bünitélet utólérte. Sok ura volt Danzignak. A német lovagrend, a lengyel királyok, köztük Báthory, ki Danzigot ostromolta, de alávetni nem tudta. Igen csábító az alkalom itt a régi dúsgazdag emporium történeti vázlatát adni, de mégis a modern szem birálásának engedjük át az elsőbbséget.

Ez a modern vándor csodálatosan mindenütt keresi a régit. Mi is van benne? Azért, mert minden kő regél, mert feltámad a mult, midőn ezeket a régi maradékokat megbámuljuk? Itt nagyon gondosan fentartanak minden régi födelet, mely a hajdani fényességről, hatalomról tanuskodik. A német kitünő konzervátor. Nem ejt az el egyetlen érdemes követ, egyetlen műemléket sem.

Danzigban az ó-német stylus tökéletes kifejezésre jut. A jellemző Langegasseban találjuk a Neptun-kútat (1633), egyike a legjobb régi műveknek. Közelében az érdekes Artus-udvar. A danzigi kereskedők ezt 1370-ben építették. Akkoriban majdnem minden Hansavárosban épült ilyen csarnok, mely úgy kereskedelmi, mint társas összejöveteleknek szolgált. «Junkerhof» v. Artushof a mesebeli Artur angol király után, a vidám «Tafelrunde» megteremtője. Most tőzsde, különösen gabonavásár, mit mutat a sok apró gabona szemes tálka a hosszú márványasztalokon. A belseje templomszerű. A falon a mennyezetig nagy képek vannak beillesztve. Orfeusz, Kristóf, Szt. György és a legfeltünőbb a 40 láb magas kályha. Egészen a mennyezetig ér, zöldes, nagyon szép cserépből, alúl igen széles, mind keskenyebbé ifjodva egész vékony hegyéig, bizonyára a világ legmagasabb kályhája az Eulenspiegel-csoporttal. Van itt szobor, kép, többé-kevésbbé műbecses, de a legvonzóbbak benne a mennyezetről lefüggő hajómodellek, a milyent én már Lübeckben láttam egy hasonló régi teremben. A terem mellett van a régi Danziger Diele, páratlan a maga nemében; egy hajdani patricziusi díszszoba, mit egy hazafias danzigi kereskedő összeteremtett. A falak kék delfti porczellán-cseréppel, egy lépcső galériával régi faragásokkal, a nehéz berendezés sötét, időbarnított fényességben, remek üvegfestészettel, úgy igazi képet nyujtva a régi szolid gazdagságról.

A Rathhaus, a danzigiak büszkesége. Németországnak bizonyára legszebb Rathhausa a breslaui, de van sok más és köztük a danzigi is nagyon jó helyet foglal. 1379-ből származik az újabb része. Tornya legszebb ékessége. Rendkívül finom, karcsú, könnyed nyulánkságban kúszik az ég felé. Ezek a tornyok mind a fellegekben keresik a mindenható Istent, azért is védve vannak a villámsújtás

ellen, mely mint égi tűz jelt ád a magasba törőknek. Egy kis erkélyes toronyban függ az «Armensünderglocke». Az úgynevezett nyári tanácsszoba igen szép ajtót és mennyezetet mutat. Aztán szálljunk le a Rathskellerbe, mely bizonyára nem utolsó látványosság ezekben a régi Hansavárosokban. Ültem én már sok Rathhauskellerben. Hamburg, Bréma, Lübeck és sok másban és mondhatom mindig mámoros fővel jöttem fel a felszinre. Itt is a Liebfrauenmilch és Moselblümchen szende nevű borocskák hamar ködbe borítják az agyat, mely nincsen hozzászokva a nemes, gyorsan fölszálló nedvekhez. Ez a Rathkeller is gyönyörű, remek, a perspektivát a csalódásig híven meghosszabbító falfestményekkel. Egy nagy tábla hirdeti, hogy itt I. Vilmos és fia Frigyes császárok ittak a zöld Römerből, a mostani Vilmos még hiányzik, azt várják.

Az Artushof mellett van a Steffen-ház gazdag giebelhomlokzatával. Ez a német dísz Italiában készült és itt olyan pompás tulajdont képez, mint Nürnbergben a tökéletesen szép Peller-ház.

A Mária-templomban ritka, tán egyetlen munkát találunk az öntött gyertyatartókon, a fafeszületen, mely mestermű, és a műkincses «ítélet napját», mely állítólag Hans Memlingtől származik. A feszülethez a gyakran felmerülő legendát fűzik, hogy a megfeszített Krisztus mintája egy halálra gyötört élő ember volt. A képhez pedig az a monda járul, hogy nem emberi kéz műve, hanem a tengeren úszva találták, mint mennyei ajándékot.

Az új synagóga nagyszerű templom román stylusban.

Ősrégi kapúk visznek a régi városrészekbe, egy-egy történelmi nevezetességet alkotva. Az utczákban, a házak előtt találtam olyan dolgot, a mit sehol sem láttam. A házak nem épen szélesek lévén, mindegyikhez több lépcső vezet, a kapu előtt erkélyféle a ház egész szélességében, a felvezető lépcsőkhöz egy rostély, mely alúl óriási bombaszerű kőgolyókkal kezdődik. Régebben itt ülhettek a lakók, a honnan könnyen átdiskurálhattak a szomszédokhoz. Minden arra vall, hogy a jó időkben a családi élet egy része itt játszódott le az utczán, mely akkor igen kedélyes lehetett. Az új házak építésénél a Jopengasseban például ismétlik ezt a fölötte érdekes följárót ép úgy mint a Giebelt.

Az utczák vízhez vezető végén pedig a legeredetibb régi kapúkat találjuk. És a mint azokon túlléptünk, elénk tárul a legvonzóbb ősrégi vizi élet. Itt tán nem változott meg semmi sem, hacsak a gőzösök nem; ez az újkor. Barna, feketés itt minden, még a folyó is aczélszínben, sötétszürkén hömpölyög nehezen. A holt Visztula, keskeny, sötét. A hidak nyiló hidak, jobbra az egész parton a sok hering-raktár, ósdi barna faépítmények. Itt tartózkodnak a danzigi gyermekek, a két parton. A sok csónaktól, kisebb helyihajóktól alig lehet látni a vizet. Feketés itt minden, kormos, nyirkos. Sok ember mozog itt. Lépten-nyomon egy átkelő-csolnak, melyben különösen a sok hajómunkás kel át, szegényes hajlékába hazatérendő. Mi kisétáltunk gyalog egészen a hajógyárig, csupa szegény ember közt.

Ez aztán a hatalom hajókban kifejezve. Ezek a fehér óriások éghez nyúló árbóczaikkal a német nagyhatalmat képviselik a messze tengeren. Persze, így Amerika szövetségét kell keresni, mert hiszen hová mennének ezek az ormótlan állományok, hogyha nem oda ki, a hol minden életnagyságon fölül mozog. Vagy hadjáratban. Elborul a gondolat, hogy milyen iszonyatos tűzokádók ezek, csupa úszó Vesuvok. A szárazföldön állnak mindaddig, míg hemzseg rajta az ezer munkás. Az új városrészből ott feljebb látni a magas emeleteit ezeknek a méretlen fehér szörnyetegeknek. Hófehér az mind, mint valami antediluvian jeges medve. A nevei az újabb német dicső korból vannak választva; a franczia gloire így átvándorolt a német szörnyen nagyhasú flottillára. Azért Kiel, azért Danzig; itt elárulja Vilmos imperator az ő merész álmait Németország jövőjéről és aligha nem fognak valósulni. Itt dolgoznak a fehér rabszolgák egész munkahadjáratban, ezren és ezren. Végtelen sorokban hagyják el a hajót, mint a gályarabok, nehéz léptekkel, komor, kormos arczokkal, keményre dolgozott kezekkel. Fülsiketítő, emberírtó kalapácsolás kelepeli be a levegőt mértföldekre. Ezek a Vulkánok olyan fülpusztító, éktelenül lármás munkát visznek végbe, hogy zúg tőle az egész környék.

Innen hajón Westerplatte felé. Ismét fürdőhely és egy messze a tengerbe nyúló kőépített Molo. Milyen kövek, cyclop-faragások!

Ez a molo vezet a hatalmas új világítótoronyhoz. Itt ömlik a Visztula széles vize a tengerbe, itt vegyül a két szín, a szőke Visztula, mely oly távolról jön és a zöld tenger, a mély és körülábrándozott feneketlen víz, Melusina, Vineta.

A szél a keleti tengerről fúj és mi féltjük a lépteinket. Nincs mibe fogódzkodni és én, mintha gerincztelen lennék, úgy ingadozom. Sós és szédületes libegő-lebegő séta. A farushoz dőlve, annak rendületlen kőkoczkáiba fogódzva, áttekintjük az egész széles, mozgó öbölt és intünk Zoppotnak, Helának. Száll a sirály, imbolyog a hajó, fúj a tenger és csapdos a hullám. Vékony trikotingben jönnek a danzigi gyerekek fürdésre, fel se veszik a szeles hűvösséget. Ők aztán biztos lépéssel járnak végig a molon, apróbb lábaikkal erősebben tapadva a talajhoz, mint mi szárazföldiek. Még egy kis homoktaposás és kagylókeresés, egy utolsó hosszú pillantás a víz örökösen bodros tükrére és — istenhozzád!

Ez a tulajdonképeni érdekes, távoli ősidőkből ismert borostyánkőpart, a szőke Bernstein ki nem apadó kincsesbányája. A borostyánt örökké keresik, elzárt parti részeken. Különösen gyakorlott szem kell hozzá, hogy a csapdosó hullámok között észrevegyék a nemes prédát. Sok sárga ékszert láttunk Danzig környékén, aranyszínű csecsebecsét, sőt apró joujou butorkát is faragnak belőle, kis kancsót. Az ára hazájában sem csekély, bár a borostyánkő már nem örvend hajdani nagy keresettségének; a legnagyobb kereslete még Törökországból és a keleti népektől jő; ott leginkább szivarszipkának használják.

Búcsúzzunk Nyugat-Poroszországtól, a keleti tengertől és annak minden sajátságos mozzanaitól. Bizony más idegen világ ez. Levegője érdes, emberei szilárd gerinczczel birnak, gyermekei virulók, női munkásak, az élete komolyabb, czélratörőbb. Ha kedves társnőim a keleti tengerre mennek, nem fognak csalódni. Friss erőt, új ismereteket, a mindennapitól elütő benyomásokat, üdült lelket fognak haza hozni. Igértem én a zoppotiaknak magyar vendéget, hát menjenek el, ők mindig szívesen fogják látni.

Budapest. *Vidéky Apollonia.*

A NŐK MUNKÁRA NEVELÉSE.

(Második közlemény.)

No, hát mind meg lehet ezt tanulni. Erre jó kezdetben az iskola is. Az bizony! Hadd oda babádat kis leánykám, a családi szobát s menj abba a nagy kőépületbe tanulni. Ott mind csak kis leányok vannak, mind olyan nevelésüek, mind olyan bohók, mint te. Ott nem bántanak a rakonczátlan fiúk, nem fuj meg a szél, a nap sem varázsol rózsát arczodra. Ha elvégezted az iskolában dolgodat, menj haza szépen és tanulj nyelveket, kézimunkát, zongorázz. Azzal ne törödj, hogy fivéred kint játszik a napfényen és hogy megbukik, majd áthúzza valahogy a papa, ő fiú, egészen más, neki úgy is jól van, azért ő mégis ember lesz, még talán okos, nagy ember is.

A leány ne unja magát; azért tehát ha mindezen kötelezettségnek eleget tettél, ott a háztartás, a házi apró-cseprő bajok, tanuld meg azt is. Az nem árt. A nőnek sok mindenhez kell értenie, még ahhoz is, hogy ne egyék sokat, nehogy izmos, erős, kövér legyen, mert az nem illik. A fivéred lehet erős, piros, az nem baj. Az sem baj, ha te nem kapsz a mamától húst, mert jobb neked a czukor, a kávé, a sütemény, így ha azt eszel, nem veszted el hófehér arczodat, melynek szinét már kiskorodtól ápolni kell. De nem csak arczod szine formálandó a divat szeszélye szerint, hanem lábacskád és derekad is; azt is be kell szorítani, nehogy megerősödjél és jobban elviseljed az élet terheit. Mert úgy van az jól, úgy tesz minden leány, barátnőd is, az úgy szép.

Azonban még mást is tesznek veled, hogy szép légy. Azért vesznek neked minden ruhadarabot, mert szépen, jól illik, nem

azért, mert az kényelmes, kellemes, hasznos. Még a tükörbe sem azért nézel, mert az segíti a rendet, hanem mert hiuságodra figyelmeztetnek. Mert ez tőke. Kecses légy! Mire elvégezted iskoláidat a rövid ruha helyett hosszút kapsz, s aztán kezdődik az az édeskeserű csalóka élet, melyre tulajdonképen nem is neveltek. Piperézd magad, csinálj isteni lelkedből kufár-piaczot s fitoktasd jóságodat, nemes szived tartalmát s azután ha jól megismertetted értékedet, kösd magad egész életedre ahhoz, kihez talán a rokonérzésnek legkevesebb kötelékei sem fűznek... s ezzel leánykám a te életed czélja a szülők és a társadalom felfogása szerint el van érve, nincs tovább. A férjhez menés ez a mentő csónak, a többi nevelési folyamat, mely ezt megelőzi, csak eszköz ezen czél érdekében.

Ilyen a mai családi nevelés kicsi képe. A nők mai nevelési rendszerüket belecsepegtetik leányaikba. Mivel őket is csak alakilag nevelték, ők is így nevelnek.

De az a nevelés sem szolgálja a gyakorlati életet, melyet a nők az iskolában nyernek. Az elemi oktatás folyamán fiuk és leányok tanítási anyaga nem különbözik, de később a középiskolai rendszerű iskolákban már különbséget tesznek a nő és férfi tanulmányai között. Ez pedig mind azért van, mert a jelenlegi nőnevelés azon eszmék hatalma alatt áll, melyeket egyesek a nő korlátolt életviszonyairól, gyöngébb lényéről és jelleméről maguknak alkotnak. Pedig olyan korban élünk, midőn a nevelés-tanítás általánosítására, emelésére törekszik mind a két nem. Az eszmekör szegénységét, silányságát megérzi nemcsak a társadalom, hanem a család is; a nőnek elhanyagolt szellemi műveltsége épen a családban tünik ki legjobban s ez rendesen megbosszulja magát a férfin.

Az iskola mégsem igyekszik ezen segíteni, mert mikor még segíteni látszik is, egyoldalúan nevel. A férfi nevelésének a czélja az ész fejlesztése, az emlékező tehetség élesbítése és az akaraterő megszilárdítása, szóval az esztehetség kimüvelése. A nők nevelésénél azonban általánosan ismeretes és bevallott czél a kedélyvilág fejlesztése, alaki és szépirodalmi műveltség, mely által csak idegvilága ingerlődik és képzelőtehetsége fokozódik, mint a zene,

szépirodalom, művészet és költészet által. Pedig a nő természete amúgy is jobban hajlik az idegesség felé, mint a férfié.

A mit a nő kedély és szellemvilágának neveznek, eddig benne az egészen a végtelenségig fejlesztetett, észtehetsége pedig akadályoztatott, erősen elhanyagoltatott, sőt elnyomatott. Szószerint a kedély- és szellemvilág bizonyos túltengése a nő és épen azért könnyen esik minden babonának és csodahistóriának áldozatául, mely pedig minden szemfényvesztésnek nagyon hálás tere. A férfivilág természetesen panaszkodik e miatt, de nem változtat rajta, mert hisz maga is nyakig benn úszik az előítéletekben.

Az észtehetség fejlesztendő és alkalmassá teendő a gyakorlati élet számára. Jó adag gyakorlati ész kell ma a nőnek és férfinak egyaránt. Harmónia legyen a humánus és reális tárgyak között. Jellemszilárdság és fizikai bátorság töltse be a túlfeszített idegesség helyét; az alaki és szépművészeti tárgyak oszoljanak meg a világ- és emberismerettel s a természeti erők ismerésével. Legyen egyenlő a leányok és fiuk tanterve. A leányközépiskolákban női jelleg szempontjából nem lehet kevesebbet tanítani. A tudományokban nincs női jelleg, azok nem nélküliek és közösek. Ha a fiúközépiskolákban elérhető «általános műveltség», azon alapnak tekintetik, mely a nemzet intelligenciája közt a szellemi niveaut megteremti, ezt a tőkét meg kell adni a művelt nőnek is. Minden olyan törekvés, mely ezt a tőkét fölöslegesnek találja, szükebb körü és csekélyebb műveltséget is elegendőnek tart a nők számára — hazug, hamis.

A nő lelkét töltse el önérzet; utasítsa vissza, ha csupán bájaiért becsülik. Káros a női önérzet kifejlődésére az iskolában való nemek szerinti elkülönítés, mely a társadalmi és természeti törvényeknek teljesen ellent mond. Nemcsak erkölcsi, hanem a közös gondolkozás, megismerés, hajlamok, az egyetértés, az egymásra való hatás szempontjából is kivánandó ennek ellenkezője. Nagy korlát a férfi és nőnem közt a különtanítás. Sokat veszít így a nő, míg a vegyes oktatás által bátorságban, természetességben, modorban sokat nyerne. A férfi lelkében pedig fokozódnék a nő iránti becsülétérzet. Akkor nem állana a nőknek oly elijesztő

százaléka szellemileg a férfiak mögött és a férfiak finomodnának, törekvőbbek volnának.

Míg a jelenben azt mondhatjuk, hogy a nő és férfi szellemvilága között levő űr ma sokkal nagyobb, mint volt elébb, mikor még mind a két nem viszonyai kicsinyebbek, szükebbek valának s így a férfiak közelebb állottak a nő észbeli felfogásához. A kölcsönös megismerés folyamán jobban megbecsülné a férfi a nőt, nem úgy mint ma, midőn csak a szépségnek, gyönyörüségnek, kedvességnek imádni való bálványát látja benne s maga mellé is állítaná czéljaiért való küzdelmében, mint egyenlő rangú munkatársat.

Semmiféle szempontból nem humánus az a konzervativ felfogás, mely a nőkre minden áron ki akarja terjeszteni a szellemi alárendeltséget még az iskolában és nevelésben is; mely megtagadja tőlök az alkalmat még igen sok téren az összemérkőzésre. Feledjük azt, mily óriási szellemi erő állana a közmüvelődés rendelkezésére, ha módot adnánk az iskolai nevelés által arra, hogy a férfiakkal egyenlő nevelés folytán a nők is teljesen kifejleszthetnék s érvényesíthetnék tehetségeiket. Úgy nem találnák magukat a megélhetés nehézségeivel szemben, mert útat törnének a társadalom különféle rétegeiben, mely az iskolai nevelés után befogadja őket.

A nőt, midőn kénytelenségből a társadalom nehéz küzdelmeibe veti magát, ma is azzal a frázissal fogadják, hogy barbárság magát mindazon munkáért feláldozni, mely a házi foglalkozás körén kívül esik, mert a munka és küzdés a férfié, a nő hivatása pedig az, hogy a «fáradt küzdő» otthonát derüjével bearanyozza.

Olyan téren természetesnek találják a nő versenyét a férfi munkással, a hol inkább csak a testi munka kifejtésére van szükség, de a szellemi téren nem. Ezzel tagadják, hogy a nőnek ép úgy joga van erőit kifejteni és érvényesíteni, mint a férfinak, hogy ő ép úgy ember, mint a férfi. Nem gondoják meg, hogy a nőt csupán azért, mert nő, igazságtalan azon helyekről leszorítani, melyeket ép oly jól betölthet, mint a férfi.

Ma az életviszonyok nem olyanok, mint régenten, a mikor

a nő csupán a családi tűzhely őre volt, tevékenysége kizárólag a házi kötelességek teljesítésében állott és jövőjének biztosítását atyjától, férjétől vagy fivérétől várta. Azóta nagyot haladt az idők szekere s a társadalom szervezetének jelenlegi állapotában a férfi alig tud megélni; világos, hogy ezentúl a nők egy jó részének önönmagáról kell gondoskodnia. Sőt gyakran megtörténik, hogy a gyöngének nevezett nő családjának lesz a fentartója.

A mai közfelfogás még nagyon megnehezíti a nő társadalmi állásának megállapítását. El sem akarjuk képzelni az önállóan cselekvő, függetlenül gondolkozó, hivatalt viselő nők seregét. A házasságot ismerjük egyedül a nő önállósításának.

Ennek a lehetősége azonban kétséges, mert a férfiak részéről kevés a kinálat és a nők részéről nagy a kereslet és sok nő nem megy férjhez, mert nem mehet és sok férfi nem nősülhet, mert családját nem tudná eltartani. A czölibátus, a katonaság nagyban hozzá járul a házasulandó férfiak létszámának leapasztásához. A nőtlen férfiak számát mindegyre szaporítja a gazdasági élet tengődése is, mely egyenlő arányban áll a férjetlen nők szaporodásával. Ezek számára nincs meg a megélhetést biztosító házasság, mely a férj haláláig menedéket ad, s azután is gyakorta özvegyi ellátást, nyugdijat. Ezen nőknek maguknak kell gondoskodniok föntartásukról, maguknak kell megválasztani azt a munkanemet, melylyel kenyerüket megkeresik. De akkor látják és érzik mennyire nem segítette őket a családi nevelés, az iskola, a reális élet nehéz küzdelmeikben való erős megállásra; mennyi akadályt gördít elibök a társadalom, különféle előitéletek által.

Ez akadályok leküzdésére beleviszik az élet viharába fizikai és szellemi erejöknek minden intenzitását, a munkának minden ágában, melyben igyekeznek magukat érvényre juttatni. Az ipari és a kereskedelmi alkalmazottak nagy része nőkből telik ki, míg a szellemi téren erős öntudattal, nemes ambiczióval versenyeznek a férfiakkal. Ezen czélból intézeteiket folyton javítják, több reálitást igyekeznek bevinni a leánykák tanulmányaiba, hogy a kifejlett nő ne találja magát készületlenül a gyakorlati élettel szemben.

Buzgón folytatják egyetemi tanulmányaikat, nem törődve a

rájok röpített gunyos nyilak ezreivel, melyek a nő haladását nem jó szemmel nézők részéről feléjök röpülnek. Visszautasítják a női agyvelő súlyáról, képességéről való ősrégi argumentumok bombáit épen úgy, mint a multra, a gyenge testi szervezetre vonatkozó száz udvariaskodó szatira mézbe mártott nyilai.

Megvetéssel tekintenek azon tömegre, mely a nőnek romlását hirdeti csak azért, mert bátorkodik megélhetését munkával biztosítani.

Nem feledik, hogy midőn egyetemre jutásukról volt szó, mennyi előítélettel és beteges fantáziaival rajzolgatták azokat a rémképeket, melyek a társadalmi erények romlását, a családi élet szent tüzének kialvását jelezték.

A XIX. század második fele, mely megnyitotta tulajdonképen a nők előtt a szellemi munka útjait, bizonyítja, hogy a legkülönbözőbb téren komolyan fölvették a harczot az ellenáramlattal, és pedig sikerrel.

A földmívesek közt a munka fele nőkre jut; az ipari, kereskedelmi téren napról-napra többen alkalmaztatnak, mert munkájuk, ügyességük, szorgalmuk, kitartásuk, józanságák és hűségük előnyt ad nekik az itt alkalmazott férfiak fölött. Itt az a kedvezményük is van, hogy a törvény nem ad előjogokat a férfiaknak a nők fölött; ipart, kereskedelmet nő és férfi egyaránt folytathat a törvényes feltételek mellett. Posta, távirda, távbeszélő, vasút, kezelési és könyvelési szakok szivesen alkalmazzák őket.

Szellemi javak megszerzésében jelenleg sok államban nincs akadály, a szorgalmas nő részére, mert Angol-, Franczia-, Olasz-, Spanyol-, Svéd-, Norvég-, Olasz-, Magyarországon és az amerikai államok legtöbbjében meg van engedve a nőknek egyetemi kiképzése.

Ezen szabadság folytán ma már mindenütt találunk nőket, kik tanítók, tanárok, gyógyszerészek, bölcsészek, orvosok, mérnökök, sőt még ügyvédek és papok is.

A művészet és irodalom különféle ágaiban is tevékeny részt vesznek, mely nem akadályozza meg őket abban, hogy a közéletben egyesületeket alkossanak, gyüléseken részt vegyenek, ujságo-

kat, folyóiratokat szerkeszenek és eszméiknek, törekvésüknek propagandát csináljanak.

Minden erejöket megfeszítik, hogy a két nem közötti viszony másképen alakuljon úgy a földmívelés, az ipar, a kereskedelem, a nevelés és a társadalom terén, mint a tudományos és művészeti életben. Mert jól tudják azt, hogy a két nem egyenlő száma és emberi mivolta egyenlő jogokat követel, mi csak akkor fog teljesen bekövetkezni, ha minden egyén, bármelyik nemhez tartozzék is az, megtajálja azt a helyet, mely az ő testi és szellemi képességének legjobban megfelel. S a nőkérdés csak úgy lesz megoldható, ha nevelésük ily értelemben átalakul, ha nem a férjhezmenés művészetére, hanem munkára nevelik őket.

Budapest. *Simon Lajos.*

ISKOLAI ÉRTESÍTŐK.

(Harmadik közlemény.)*

Polgári leányiskolák.

18. Az ipolysági államilag segélyezett községi polgári leányiskola értesítője az 1901—902. tanévről. — Közli: Fleischhakker Laura igazgató.

Az említett tanév nevezetes az intézet történetében, mert ekkor ünnepelték meg Fhleischhakker Laura, az intézet érdemes igazgatója és Kolos Irma tanítónő 25 éves tanügyi működését. Nevezettek közül Kolos Irma kezdettől fogva az intézetnél működött. — A tantestület nőtagjai voltak: Fleischhakker Laura. Kolos Irma, Hatosné Kerner Teréz, Beöreöndy Irma, Hegyesi Rózsi, Berzeviczy Margit, Szuknovich Mariska és Czeiner Kornélia. A növendékek száma: (I. = 22, II. = 23, III. = 27, IV. = 26) = 98 volt, vallás szerint: róm. kath. 46, ág. ev. és ev. ref. 18, izr. 34; anyanyelvi kimutatás nincs. A szokott közlemények az értesítőben megvannak. *S. I.*

19. A kaposvári áll. segélyzett községi polgári leányiskola értesítője az 1901—1902. tanévről. Közli: Nagyné Csorba Mária igazgató. Az iskola 1882-ben alapíttatott.

Az igazgató a jelen tanévben ünnepelte 25 évi tanítónői működését, mely alkalommal nyújtotta át a kir. tanfelügyelő dr. Gulyás Ferencz a miniszter úr Ő nagyméltósága elismerő levelét. A tantestületben kisebb mulasztások fordulván csak elő, helyettesítésre nem volt szükség. A szokott ünnepélyeket mind megtartották; melyek közül megemlítendő az iskolaszék védnöksége mellett 1902. évi junius 22-én a megyeház dísztermében a «Tanítók Háza» kebelében létesített «Wlassics» árva alap — és a polg. leányiskola felszerelési alap javára tartott hangverseny; a két jótékony czélra 418 K 51 f gyűlt össze. — A tantestület nőtagjai voltak: Nagyné Csorba Mária, Aczélné Sebe Zsuzsanna, Tomsitsné Nyeste Teréz, Sarmán Emerika, Poppovits Anna és Szigeti Gy. Jolán. — A növendékek létszáma: (I. = 61, II. = 48, III. = 39. IV. = 32) 180 volt: vallás szerint: róm. kath. 105, ev. ref. 13, ág. ev. 6, izr. 56; anyanyelv szerint: magyar 171, német 8, horvát 1. — A rendes közlemények közt részletezve van közölve: kivonat az isk. leltárából; az ifjusági s tanári könyvtár jegyzéke, meg a rendeletek s hatósági átiratok.

* Az első és második közlemény a megelőző füzetekben van. *Szerk.*

20. A kapuvári m. kir. áll. polgári fiú- és leányiskola és az utóbbival kapcsolatos női kézimunka-tanfolyam értesítője az 1901—1902. isk. évről. Szerkesztette: Győri Vilmos. XVIII. éfolyam.

A polg. leányiskola történetét szemlélve, minden a szokott mederben, az előírt követelményekhez hiven folyt le; megemlíthető, hogy a teljesen szegény tanulók ellátására a helybeli társadalomból számosan adakoztak. 31 leánytanulót látott el a szegény tanulók könyvtára iskolai könyvekkel. A tantestület nőtagjai voltak: Győriné Sárközi Eugenia, Kerner Mária, Kun Ilona és Nagyné Csécsi N. Zsuzsánna. A tanulók száma: (I. = 25, II. = 25, III. = 8, IV. = 19) = 77 volt; vallásra: róm. kath. 35, ág. ev. 4, izr. 38; anyanyelvre nézve magyar 69, német 8. A kézimunka tanfolyamnak 1 növendéke volt csupán. — A szokott közlemények fellelhetők az értesitőben.

21. A kecskeméti áll. segélyzett polg. és elemi leányiskola XXVII. értesítője az 1901—1902-iki iskolai évről. Szerkesztette: Pásthy Károly igazgató.

«A háziasságra való nevelés» címmel Pásthy Károly-tól van egy közlemény az értesítő legelején, melyben a szerző tiz oldalon át igen megfontoltan elmélkedik a serdülő leányok iskolán kívül való házias vagyis családias neveléséről. Érdemes volna ismertetni részleteit, de helyszűke miatt az nem lehetséges. — Az év története: a tantestületben nevezetesen az a változás volt, hogy Somogyi Imre helyébe Selymessyné Valkovszky Victorinet, a máramarosszigeti áll. fels. leányiskoláról áthelyezte a miniszter. Az iskolai ünnepeken kívül jótékony működvelő előadást rendeztek az int. növendékei a helybeli színházban 1902 ápr. 5. és 6-án a helybeli «Rongyos Egyesület» számára (melynek czélja a szegény népisk. tanulók felruházása). Közel 300 növendékkel különvonaton kirándulást tettek a Tiszapartjára, Szikrába a lefolyt tanévben is. Az egyes osztályokban felállított perselyek fillérjeinek egy részét hazafias jótékony czélokra fordították. — Az iskola kebelében «Ifjusági önképző kör» működött. — A tánctanfolyamban 32 növendék vett részt. — Hivatalosan meglátogatta az intézetet Gramma Döme kir. s. tanfelügyelő úr. — A tantestület nőtagjai voltak: Faragó Béláné, ifj. Katona Zsigmondné Fülöp Juliska, Schmidt Jenny, Selymessyné Valkovszky Victorine, S.-né Tóth Emilia és Szabóné Halmos Erzsi. — A növendékek száma: (I. *a*) = 48, *b*) = 51, II. *a*) = 40, *b*) = 39, III. = 59, IV. = 50) = 287 volt; vallásra nézve: róm. kath. 147, gör. kath. 4, ev. ref. 78, ág. ev. 15, izr. 43; anyanyelvre nézve: magyar 267, német 19, tót 1. — Az értesítő minden része példásan van kiállítva.

22. A késmárki elemi népiskola és polgári leányiskola értesítője az 1901—1902-iki tanévről. VII. évfolyam. Közli: Kertscher Sándor e. i. igazgató.

A lefolyt tanév az első a polg. isk. történetében, hogy külső segélyre nem szorult. Az év az általános mederben folyt le. — Az iskolai ünnepélyek közül megemlítendő a «késmarki szállodá»-ban rendezett jótékonyczélú előadás. Kirándulást rendeztek máj. 31-én a főgymnasiumi ifjusággal Tátrahazára. Az int. kebelében «Magyar Önképző Kör» működött. — A tantestület nőtagjai voltak: Breykné Sternberg Emilia, Fiala Olga és Hénsch Margit. — A növendékek

létszáma: (I. = 25, II. = 41, III. = 24, IV. = 18) = 108 volt; vallás szerint: ág. ev. 45, ev. ref. 4, róm. kath. 18, izr. 41; anyanyelv szerint: magyar 46, német 61, tót 1. — Az értesítő közleményei közt bőven van ismertetve az elemi népiskola is.

23. A kiskunfélegyházi községi polgári leányiskola és a vele kapcsolatos kézimunktanfolyam V. értesítője az 1901—1902. iskolai évről. Közli: Dr. Rettkesné Stetina Róza igazgató.

Az intézet működéséről a gondosan megszerkesztett igazgatói jelentés szerint megemlítendők a következők: A tanév — a városban elterjedt ragály daczára — a szokott módon, kedvező egészséggel folyt le. Az iskolai ünnepeken kívül a segélyző-egyesület javára fényesen sikerült (130 K tiszta jövedelem) ifjúsági előadást tartottak; kirándulást rendeztek a Kecskemét tulajdonát képező Szikra őserdőbe. Felemlítendő még, hogy a tantestület állami segély czímen, összesen 1500 K lakpénzjutalékban részesült. Az int. kebelében működő Teleky Blanka kör több szegény sorsú tanulót segélyzet, valamint az intézet növendékei a tantestület támogatásával 24 koronát gyűjtöttek a Kolozsvárt felállított Mátyás szobor számára. Az értesítő részletesen közli az évi mérleget, melyből kitünik, hogy a városnak egy-egy polgári leányiskolai növendék egy évi iskoláztatása 3·16 koronába kerül (NB. a leányiskolai kamat s tandij bevételnek nem számításával). A tantestület nőtagjai voltak: R. Stettina Róza, Eyszrichné Kerner Dóra, Moczár Olga, özv. Pásztorné Gluzek Etelka és Sebőkné Jakubek Emma. A növendékek létszáma: (I. = 29, II. = 20, III. = 28, IV. = 19) = 96 volt; vallás szerint: róm. kath. 63, ev. ref. 3, unit. 1, gör. kel. 1, izr. 28; anyanyelv szerint; magyar 93, német 2, más 1. A kézimunka tanfolyamra 7 növendék iratkozott be. Az értesítő többi közleményei közül említésre méltó: a titkári jelentes a «Teleky Blanka Segélyző Egyesület»-ről, az órarend táblázata s a Rendszabályok közlése.

24. A kismartoni m. kir. áll. polg. fiú- és leányiskola s a vele egybekapcsolt női kézimunka-tanfolyam értesítője az 1902—1902. iskolai évről. Szerkesztette: Krammer József igazgató.

A tanév történetéből megemlítendő a tantestületi változás: Mudromy Vilma nyugalomba saját kérelmére helyeztetvén a miniszter Koller Izabellát alkalmazta helyébe a női kézimunka tanfolyamnál. Az iskolai ünnepélyeket nagy műsorral mind megtartották. A tanév szokott módon folyt le. — A tantestület nőtagjai voltak: Király Emma, Koller Izabella, Krammerné Pottyondy Paula és Krösz Gizella. A növendékek száma; I. = 29, II. = 19, III. = 17, IV. = 11) = 76 volt; vallás szerint: róm. kath. 52, ág. ev. 4. izr. 20; anyanyelv szerint: magyar 23, német 53. — A kézimunka tanfolyamba 18 növendék járt. Az értesítő többek közt megemlékezik dr. Zaprinay int. gondnoksági elnök haláláról.

25. A komáromi m. kir. állami polg. leányiskola értesítője az 1901—1902. iskolai évről. X. évfolyam. Szerkesztette: özv. Komjáthy Jenőné Markus Gizella igazgató.

A 130 lapra terjedő értesítő felét az intézet 10 évi működése vagyis története foglalja el. E helyen helyszűke miatt nem részletezhetem, különben is ismételném azt, mit tíz éven át az intézetről e

helyen irtam. — Magas kitüntetés érte az intézetet közvetlenül a tanév bezárása után. Darányi Ignácz földmívelési miniszter úr ő excellenciája látogatta meg az intézetet s megtekintette az összes helyiségeken kívül a kézimunka- és rajzkiállítást Sárközy Aurél főispán kíséretében 1902 jul. 2-án. Távozásakor magas megelégedését és elismerését nyilvánította a látottak fölött s a fehér ruhás növendékek éljenkiáltásai között hagyta el az iskolát. — Az iskola a polgári iskoláknak előszabott irányban működött. Külön megemlítendő az intézet kebelében működő ifjúsági «Jókai-kör» tevékenysége. Külön tanították mint rendkívüli tárgyat a franczia nyelvet s zenét, s mint tanfolyamot a tánczot. — A gondnokság tagjain kívül meglátogatta az intézetet Lőrinczy György kir. tanfelügyelő úr. — A tantestület nőtagjai voltak: özv. Komjáthyné Márkus Gizella, Burghart Adél, Hittrichné Fülöp Viktória, Pöltzl Irma és Schlosser Hermin. — A tanulók száma: (I. = 53, II.=39, III.=45, IV.=39)=176 volt; vallás szerint: róm. kath. 69, gör .kath. 2, ág. ev. 10, ev. ref. 25, izr. 70; anyanyelv szerint: magyar 171, német 4, tót 1. —

26. A nagy-kanizsai m. kir. áll. polg. fiú- és leányiskola XXX. értesítője az 1901—1902. tanévről. Szerkesztette: dr. Bartha Gyula igazgató.

A lefolyt tanév az intézet történetében nevezetes időpontot jelöl. A nagymélt. miniszter úr az intézetet átvette Nagy-Kanizsa községtől s állami iskolává tette. — A két év előtt szabadságot élvező Greiszbach Gabriella r. tanitónőt saját kérelmére Csáktornyára helyezték, honnan helyébe Szakonyiné Kintner Róza neveztetett ki. — A rajztanítás a III. harmadban szünetelt, mert az illető tanerő szabadságoltatván, szakszerű tanerő a tantestületből nem helyettesítette, úgy hogy a rajzórákat más órákkal helyettesítették. — A tanítás a miniszteri szabályzat szerint ment végbe. — A tantestület nőtagjai voltak: Farkas Vilma, özv. Pappné Svastits Janka, Pranger Karolin, Sauermann Julia és Szakonyiné Kintner Róza. — A növendékek létszáma: (I.*a*) = 39, *b*) = 40; II. = 59, III. = 49, IV. = 44) = 231 volt; — vallás szerint: róm. kath. 126, ág. ev. 11, ev. ref. 4, gör. kath. 1, izr. 89; — anyanyelv szerint: magyar 224, német 3, horvát 4. — A szokott közlemények ez értesítőben is megvannak.

27. A nagyszebeni m. kir. áll. polg. leány- és elemi iskolák XXI. értesítője az 1901—1902. iskolai évről. Szerkesztette: Bod Péter, igazgató.

A tanév a szokott módon folyt le. Megemlítésre méltó a tantestület azon működése, mit hivatalos teendőik teljesítése mellett végeztek: gondoskodtak arról, hogy a teljesen szegénysorsú tanulók, hiányzó szükségleteikhez képest, lehetőleg segélyezésben részesüljenek: 259 darab tankönyvvel 59 tanulót segélyeztek, ruhaneműt 44 növendék közt osztottak szét. — A tantestület nőtagjai voltak: Bodné Persz Katalin, Heszné Hauszner Fanni és Kocsuba Róza. — A növendékek száma: (I. = 43, II. = 38, III. = 31, IV. = 20) = 132 volt; — vallásra nézve: róm. kath. 32, gör. kath. 8, gör. kel. 20, ág. ev. 26, ev. ref. 23, unit. 2, izr. 21; — anyanyelvre nézve: magyar 67, német 39, román 25, egyéb 1. — A rendesen előforduló közlemények ez értesítőben is hiány nélkül megvannak.

28. A nagykárolyi m. kir. áll. polg. leányiskola IX. értesítője az 1901—1902. tanévről. Szerkesztette: Cs. Tattay Irén, igazgató.

A tanév szabályszerűen folyt le. A tantestületi tagok közül többen kisebb-nagyobb szabadságot élvezvén, helyettesítéssel Lőrinczy Ida és Mózes Etelka h. tanítónők bízattak meg. — Az értesítő a közleményei közt helyet adott a házirendnek is. — A tantestület nőtagjai voltak: Cs. Tattay Irén, Jánossy Jolán, Kurcz Erzsébet, Lőrinczy Ida, Shmilliár Róza, Pintér Lujza, Csanády Ilona, Mózes Etelka és Láng Margit. — A növendékek létszáma: (I. = 52, II. = 39, III. = 31, IV. = 26) = 148 volt; — vallás szerint: róm. kath. 56, gör. kath. 8, ág. ev. 5, ev. ref. 35, izr. 44; — anyanyelv szerinti táblázat nincs; a női kézimunka-tanfolyam két osztályának összesen 19 növendéke volt.

29. A mohácsi m. kir. áll. polgári fiú- és női kézimunka-tanfolyammal kiegészített polg. leányiskola VII. értesítője az 1901—1902. iskolai évről. Szerkesztette: Brand Ede, igazgató.

Az értesítő elején Mezey Lajosné és Hegyessi Gizella kézimunka-tanítónők hosszú czikke van közölve «A női kézimunka-oktatás a polgári leányiskolában» czímmel; igen érdekes kis közlemény, de e helyen nem tárgyalható. — A tanév történetéből megemlítésre méltó, hogy az intézet kebelében «Erzsébet-önképzőkör» működött. — A tantestület nőtagjai voltak: Buday Tekla, Hartmayerné Brief Karolin, Hegyessi Gizella, Könczölné Unger Izabella, Mezeyné Ambrus Margit és Palugyay Margit. — A növendékek száma: (I. = 21, II. = 31, III. = 21, IV. = 19) = 92 volt; — vallásra nézve: róm. kath. 49, gör. kel. 5, ág. ev. 0, ev. ref. 4, izr. 34; — anyanyelvre nézve: magyar 81, német 4, szerb 5. — A női kézimunka-tanfolyamra 9 növendék járt. — A szokott közlemények közt nagy pontossággal (10 oldal) van megirva az 1902—1903-iki tanévre vonatkozó értesítés.

30. A nyiregyházi községi polgári leányiskola értesítője az 1901—1902. iskolai évről. Közli: Gáspár Gézáné, igazgató.

Az év történetéből az értesítő tanusága szerint kilátásba van helyezve az ev. ref. egyház által felállítandó s a polgári leányiskola igényeinek megfelelő internátus megnyitása az 1902—1903. tanévtől kezdve, melynek szervezete részletesen közölve van. — A tantestület Sturavics Emma okl. polg. isk. tanítónő kinevezésével bővült meg. — Az intézet kebelében működő «önképző-kör» 23 ülést tartott. Kirándulást rendeztek a «Méhes»-be, nagyszámú szülő jelenlétében. — Meglátogatta az iskolát Zsilinszky Mihály államtitkár úr, br. Feilitzsch Berthold főispán, Eördögh Dezső kir. tanfelügyelő és Geduly Henrik iskolaszéki másodelnök kiséretében. — Számos növendék nyert jutalmat. — A tantestület nőtagjai voltak: Gáspár Gézáné, Jéger Emma, Kubik Katinka, Palicz Gizella és Sturavics Emma. — A növendékek száma: (I. = 55, II. = 50, III. = 43, IV. = 42) = 190 volt; — vallás szerint: róm. kath. 46, gör. kath. 6, ág. ev. 30, ev. ref. 36, izr. 72; — anyanyelv szerint: magyar 185, német 5. — A szokott czikkek az értesítőben megvannak.

31. Az oroszházi kertgazdasági szakoktatással és női kézimunka-tanfolyammal egybekapcsolt m. kir. áll. polg. fiú- és leányiskola értesítője az 1901—1902. tanévről. Szerkesztette: Nagy Lajos, igazgató.

Az év történetéből a tantestületi változás megemlíthető: Holl Jolán r. tanítónő nyugalmaztatván, helyébe Liedemann Margit okl. kézimunka-tanítónő, mint megbízott tanerő alkalmaztatott; Drágány Irma pedig Csongrádra helyeztetett. — A tanév a szokott módon folyt le, az iskolai ünnepélyeket a bemutatott gazdag műsor alapján szinielőadással kapcsolatban tartották meg. — A női kézimunka-tanfolyam és a polgári leányiskola növendékei kézimunkái és rajzai junius utolsó napjain közszemlére tétettek. — A tantestület nőtagjai voltak: Hegedüsné Kürthy Irén, Kondor Ilona, Liedemann Margit, Nagyné G. Emilia és Szieber Paula. — A növendékek száma: (I. = 23, II. = 42, III. = 24, IV. = 18) = 107 volt; — vallás szerint: róm. kath. 34, ág. ev. 31, ev. ref. 11, izr. 31; — anyanyelv szerint: magyar 102, német 5. — A női kézimunka-tanfolyamra 6 növendék járt. — Az értesítő a szokott közleményekkel rendelkezik.

32. A pápai áll. polgári leányiskola értesítője az 1901—902. tanévről. Szerkesztette: Nagy Gabriella, igazgató.

A tanév a történetéből megemlítem a tantestületi változásokat: Pappné Jakubovics Marian lemondása után Jerfy Hermin bizatott meg helyettesítésével s mint uj tanerő Schinner Emma neveztetett ki az iskolához. A tanév rendes mederben folyt. Külön kiemelendő, hogy a növendékek résztvettek az Urania-Szinház előadásán és a színészek által rendezett ifjusági előadáson. A kir. tanfelügyelő Papp Sándor meglátogatta az intézetet. A tantestület nőtagjai voltak: Nagy Gabriella, Berczelits Erzsi, Jerfy Hermin, Schinner Emma, Jirchich Hermin és Baráth Mária; mint rendkívüli órát tanítottak: zenét Csoknyay Eliz és franczia nyelvet Markhot Angella. A növendékek száma: (I. = 39, II. = 47, III. = 34, IV. = 47) = 167 volt; vallás szerint: róm. kath. 35, ág. ev. 20, ev. ref. 29, izr. 83; anyanyelv szerint: magyar 165, német 2. A kézimunka tanfolyamra 23 növendék járt. A többi közlemények közt nagy pontossaggal van összeállítva «a tanítási anyag módszeres beosztása».

33. A segesvári m. kir. áll. polgári leányiskola IV. értesítője az 1901—902. iskolai év végén. Szerkesztette: Gyöngyössy István, igazgató.

Az értesítő «Emlékezés a koronázás évfordulóján» czimű czikkel kezdődik, melyet Szakáts Teréz a jun. 8-iki ünnepély számára irt és elmondott. A tanév a szabályokhoz híven folyt le. Megemlítendő az igazgató nejének tevékenysége, ki saját lakásán 6 növendék számára internatust rendezett be s tartott fenn. Kirándulást rendeztek Héjjasfalvára a honvédemlékhez, Fehéregyházára a Petőfi s névtelen hősök emlékoszlopához, mindkét alkalommal hazafias énekekkel, szavalatokkal s beszéddel egybekapcsolva. A franczia nyelvet Gyöngyössyné és Lendvay Mariska tanították. A tantestület nőtagjai voltak: Gyöngyössyné Pötzl Adolfin, Athanász Mária, Szakáts Teréz és özv. Vándoryné Wollmann Erzsébet. — A növendékek száma: (I. = 23, II. = 30, III. = 13, IV. = 22) = 88 volt; vallás szerint: róm. kath. 19, gör. kel. 8, ág. ev. 15, ev. ref. 24, unit. 9, izr. 13; anyanyelv szerint: magyar 66, német 14, román 8. Az értesítő többek közt közli az intézet leltárát.

34. A siklósi nyilv. magán polgári leányiskola I. évi érte-

sítője az 1901—902. tanévről. Közlik: Nikolits Deszanka, int. tulajdonos és Rédei Károly, igazgató.

«A nővelés czélja» című közlemény van az értesítő elején az int. tulajdonosának aláírásával. — A közoktatásnak eme uj és hasznos intézete 10 évi küzködés után a mult tanévben csekély növendékkel megnyilt s mindjárt nyilvánossági jogot nyerve a kultusminisztertől a többi polg. leány iskolák módjára, ideiglenes helyiségben és a siklósi polg. fiú isk. tanárainak közreműködésével igen buzgón működött. Salamon József Baranya vm. kir. tanfelügyelője két izben látogatta meg az intézetet s megelégedésének kifejezésével távozott mind két alkalommal. Rendkívüli tantárgyakat is tanítottak: zenét, latin, és franczia nyelvet, hogy alkalmat nyujtsanak a szorgalmasaknak a továbbképzésre, a tudományok ápolására. Külön fejezetet szentel az értesítő azon életpályák megvilágítására, melyeket a polg. isk. elvégzése után el lehet érni. — A tantestületnek a tulajdonosnőn kívül nőtagjai nem voltak. — A növendékek száma: (I. = 3, II. = 4) = 7 volt, vallásra nézve: róm. kath. 2, ev. ref. 1, gör. kel. 1, izr. 3; anyanyelvre nézve: magyar 6, szerb 1. — A szokott közlemények az értesítőben is meg vannak.

35. A szászvárosi áll. elemi és polgári leányiskolák IV. értesítője az 1901—902. tanévről. Szerkesztette: Simonné Horkay Malvin, igazgató.

Az év történetéből kimagasló esemény a 1902 máj. 21-én rendezett tanulmányát: a gyönyörű govásdiai völgyön át Retyisórára jutottak, továbbá megtekintették a gyalári nyilt bányában a vasércz fejlesztését, szállítási módjait s a vajdahunyadi vasgyárban az ércz kiválasztását s a híres lovagvár belsejét. E tanulmány-út részletes leirását az Értesítő közli. — A tantestületből Sepsi-Szent-Györgyre Gál Ilona tanítónő helyeztetett át, s helyébe Hajtmann Etelkát nevezte ki a miniszter, mint megbizott tanítónőt. — A tanév a rendes módon folyt le. — A tantestület nőtagjai voltak: Simon Ferenczné Horkay Malvin, Filtsch Julia, Schiller Irma, Hajtmann Etelka és Láhni Józsefné. — A növendékek száma: (I. = 18, II. = 15, III. = 15, IV. = 13) = 61 volt; vallás szerint: róm. kath. 18, gör. kath. 2, gör. kel. 12, ág. ev. 4, ev. ref. 17, unit. 1, izr. 7; anyanyelv szerint: magyar 37, német 9, román 15. — Az értesítő többi közleményei is meg vannak.

36. A szegzárdi államilag segélyzett községi polgári leányiskola XIV. értesítője az 1901—902. tanévről. Közli: Kovácsné-Nagy Lujza, igazgató.

A tanév a szokott mederben folyt le. A tantestületben változás történt: uj tanítónői állás szerveztetett, melyre Munkácsról Halász Gézáné Eisler Teréz, neveztetett ki. — A tantestület nőtagjai voltak: Kovács Dávidné Nagy Lujza, Bajó Pálné Benes Bozsena, Bati Jánosné Stancsics Fánni, Halász Gézáné Eisler Teréz, Streit Béláné Rézler Ilona, Szentkereszty Jolán, Weigl Lujza és Forrai Mihályné. — A növendékek létszáma: (I. = 62, II. = 45, III. = 48, IV. = 41) = 197 volt; vallás szerint: róm. kath. 111, ág. ev. 14, ev. ref. 19, izr. 53; anyanyelv szerint: magyar 180, német 15, horvát 1, olasz 1. — Az értesítő többi czikkei is mind meg vannak.

37. A Szombathely városi áll. segélyzett polgári leányiskola XXVI. és a női kereskedelmi tanfolyam VIII. értesítője az 1901—1902. tanévről. Szerkeszté: Pálffy Boldizsár, igazgató.

A polg. leányiskola 25 éves fennállása alkalmából, 1902 január 29-én a vármegyeház nagytermében rendezett Emlékünnepen felolvasott az igazgató, melynek szövege az értesítőben teljes terjedelemben közölve van. — A III. osztály párhuzamosítása folytán a miniszter Mocsáry Olga tanítónőt nevezte ki az intézethez. A tanév szokott mederben folyt le. — A tantestület nőtagjai voltak: Borszéky Irma, Ekkert Irma, Hodossy Laura, Greisingerné Kerecsényi Ilona, Mocsáry Olga, Nemayer Mariska és Szabó Ilona. — A növendékek létszáma: I*a)* = 55, *b)* = 38; II*a)* = 46, *b)* = 30; III*a)* = 41, *b)* = 32, IV. = 64) = 306 volt; vallás szerint: róm. kath. 185, ág. ev. 22, ev. ref. 6, izr. 93; anyanyelv szerint: magyar 287, német 19. A női kereskedelmi tanfolyamra 20 növendék járt. — Az értesítő több fejezeten át részletesen tárgyalja a kereskedelmi tanfolyamot s külön fejezetekben emlékszik meg az egyes iskolai ünnepségekről.

38. Az ujpesti m. kir. áll. polgári leányiskola XIX. értesítője az 1901—902. iskolai évről. Szerkesztette: Scherer Gyula, igazgató.

Az értesítő első czikke Tóth József Pest vármegye kir. tanfelügyelőjéről szól, kinek ez év folyamán ünnepelték tanügyi működésének 25-ik évfordulóját. — Következő czikk Gallauner Lujzának, az iskola volt igazgatójának haláláról (1901 decz. 24) tesz jelentést. — A tanév történetéből mint örvendetes dolgot kiemelem, hogy a népes intézet uj otthonának terv- és költségvetése már készen van. A szorgalmi idő — vörheny járvány miatt — 5 hétig fennakadást szenvedett. — Az 1900/1-ik tanévben szabadságolt két tanerő: Gallauner Anna és br. Sommarugané Than Iirma, az 1901/2. tanévben ismét megkezdték működésöket. — A III*c)* szervezése folytán Arányi Blanka neveztetett ki az intézethez helyettes tanítónői minőségben. — 1902 május havában meglátogatta az intézetet Tóth József kir. tanfelügyelő úr. Mint rendkívüli tárgy a franczia nyelv két évfolyamban tanittatott. Magántanfolyamok is voltak: táncz-, majolika- és selyemfestészeti tanfolyam. Az «ifjusági önképzőkör» a két negyedik osztály tagjaiból alakult meg és működött sikeresen. — A tanév szokott mederben folyt le. — A tantestület nőtagjai voltak: Arányi Blanka, Elefántné Sikor Jolán, Endréné Tóth Mathild, Gallauner Anna, Gegus Ilona, Juhász Ida, özv. Klemnicsekné Visontai Irma, Lustig Emma, Schererné Ragályi Róza, br. Sommarugané Than Irma, Szukováthy Ilona, Tóth Mariska és Wladárné Szalkay Izabella. — A növendékek létszáma: (I*a)* = 56, *b)* = 66, *c)* = 33; II*a)* = 55, *b)* = 53, *c)* = 20; III*a)* = 51, *b)* = 50, *c)* = 23; IV*a)* = 44, *b)* = 38; kézimunka tanfolyam = 11) = 500 volt; vallás szerint: róm. kath. 274, ág. ev. 27, ev. ref. 34, gör. kel. 3, izr. 162; anyanyelv szerint: magyar 490, német 10. — A többi közlemények közt az órarend is közölve van.

39. Az ujvidéki m. áll. női kézimunka tanfolyammal kapcsolatos polgári leányiskola értesítője az 1901—902. tanév végén. Közli: N. Nemessányi Adél igazgató.

A tanév története az igazgatónak évzáró ünnepélyén tartott beszédébe van foglalva, melyből kiemelem, hogy a tanév a szokásokhoz

híven minden fennakadás nélkül folyt le. A tantestülettől megvált s nyugalomba ment Krafft Antonia. A kisebb kirándulásokon kívül 12 növendék részt vett a bácsmegyei polg. isk. tan. kör által rendezett kiránduláson, mely két napra terjedt. Megnézték Zimonyt, a millenaris emlékkel együtt, a négy folyó egyesült viztömegét, Belgrádot, a várat s hires Kalimegdan-ját, a Topcsiderjét és betekintettek Szerbia jelenlegi társadalmi, ipari és kereskedelmi viszonyaiba. — A tantestület nőtagjai voltak: Fizély Julia, Harrach Etelka, Hellerné M. Zsófia, Krafft Antonia, Kürthy Mária, Weszelovszkyné K. Ilona, Mészárosné Weisz Berta, Elizek Fanny és Petrikné Anna. — A növendékek száma: (I. = 56, II. = 53, III. = 43, IV. = 45) = 197; vallás szerint: róm. kath. 34, g. kel. 25, g. kath. 3, ág. ev. 14, ev. ref. 9, izr. 77; anyanyelv szerint: magyar 82, német 49, szerb 24, más 8. — A kézimunka tanfolyamba 24 növendék járt. — A czikkek közt a pénztári kimutatások is közölve vannak.

40. A verseczi városi polgári leányiskola IV. értesítője az 1901—902. tanévről. Közli az igazgatóság.

A tanév történetéből megemlítésre méltó nincs. Rendben folyt minden. A tantestület nőtagjai voltak: Eck Mária, Fidelisz igazgató, Lipper Mária Annuntiata, Meul Mária Magdolna, Osztiadal Mária Norbertin, Páll Ilona, Rasch Mária Sziviarda, Sarkadi Irma, Schuld Irma, Sziebold Mária Irén és Schüro Mária Erneszta. — A növendékek száma: (I.=64, II.=54, III.=46, IV.=42)=206 volt; vallásra nézve: róm. kath. 119, gör. kel. 49, ág. ev. 2, izr. 36; anyanyelvre nézve: magyar 54, német 100, szerb 43, román 8, olasz 1. — A többi czikkek közt a németség nagy száma miatt a jövő tanévi tudósítás német nyelven is közölve van.

41. A zilahi m. kir. áll. polgári leányiskola IX. évi értesítője az 1901—902. tanévről. Szerkesztette: Fodor Dániel igazgató.

Az értesitő elején van Kolumbán Berta emlékbeszéde, melyet a nov. 19-iki gyászünnepen elmondott. — Az év történetében kimagasló pontot képez, hogy az intézet elfoglalta új épületét, mely a kor igényeinek teljesen megfelelő. — Az iskola növendékei a helybeli Vigadó nagytermében jótékonyczélú szinielőadást (Hamúpipőke) rendeztek; különben az év a szokott módon folyt le. — A tantestület nőtagjai voltak: Péntek Farkasné, Réfy Mária, Kapusné Kabos Hedvig és Kolumbán Berta. — A növendékek száma: (I. = 46, II. = 38, III. = 40, IV. = 27) = 151 volt; vallás szerint: ev. ref. 90, róm. kath. 36, gör. kath. 1, gör. kel. 1, izr. 23; anyanyelv szerint: magyar 149, román 2. A szokott közlemények mind meg vannak.

*Tanitónőképző intézetek.**

1. A győri m. kir. áll. elemi tanítónőképző intézet VI. értesítője az 1901—902. iskolai évről. Szerkesztette: Mohar József tanár.

Az értesítő Mohar József helyettes igazgató évzáró ünnepélyen tartott beszédével kezdődik. A tanév történetéből fontosabb említésre

* A hozzánk időközben beérkezett tanitónőképző-intézeti értesitők ismertetését itt pótlólag adjuk. *Szerk.*

méltó dolgok a következők: az intézet szeretett igazgatója 1901. okt. 5-én elhunyván a vallás- és közoktatásügyi miniszter helyettesítéssel Mohar József r. tanárt és Pálmay Lenke r. tanítónőt bizta meg Az uj igazgató, Karsay Jolán állását csak a tanév végén foglalta el. A tanév folyamán Kuliszeky Ernő tanfelügyelőn kívül megltoágatta az intézetet Zsilinszky Mihály államtitkár ő méltósága, Zelenka Pál ág. hitv. ev. püspök úr ő méltósága társaságában. — Megemlítésre méltó, hogy a tantestület Pataky Irma nevének megörökítése végett egy ösztöndíj-alap létesítését határozta el. Mely czélra az év végeig 800·78 korona gyült össze. A kiszabott iskolai ünnepélyen kívül tartottak ifjusági szinielőadásokat s hangversenyeket s Pataky Irma tiszteletének egy emlékünnepet. Tanulmányi kirándulásokat rendeztek: ú. m. a város nevezetességeinek s a Duna felső folyása vidékének (Esztergom—Vácz—Visegrád—Kovácspatak) megtekintésére, mely utóbbi két napra terjedt. Az egészségügy kedvező volt. — A tantestület nőtagjai voltak: Pataky Irma, Karsay Jolán; Pálmay Lenke, Watzesch Janka, Kuszákné Bánóczy Róza, Vlaszatyné Kiss Mariska és Haeffner Anna. — A növendékek száma: (I. = 32, II. = 30, III. = 30, IV. = 30) = 122 volt; vallás szerint: róm. kath. 79, gör. kath. 1. ág. ev. 17, ev. ref. 16, izraelita 8; — anyanyelv szerint: magyar 116, német 1, tót 3, olasz 1. — A gyakorló iskolának 43 növendéke volt. Az intézet 28 növendéke nyert tanítónői oklevelet. Az értesítő többi pontja is: épület, udvar kert; szer- és könyvtárak; ex- és internatus; segélyzés és ösztöndijak stb. jelesen van kidolgozva.

2. A pozsonyi m. kir. áll. tanítónőképző intézet értesítője az 1901—902. iskolai évről. Szerkesztette: Wollmann Elma igazgató.

A tanév történetéből megemlítem, hogy a tantestületben az előléptetéseken és kisebb mulasztásokon kivül változás nem volt. A kiszabott iskolai ünnepélyeket megtartották. Tanulmányi kirándulásokat rendeztek Pozsony (villamvilágítási telepet és botanizáltak többször) és Bécs városok nevezetességeinek megtekintésére, ez utóbbiban a IV. évesek vettek részt s megszemlélték az áll. tanítónőképző intézetet, a templomokat, középületeket és a természettudományi múzeumokat. Örömmel jegyzi fel az értesítő, mint az intézet egyik szép sikerét, hogy egyszerre két volt növendékét, Szupper Mártát és Bognár Etelkát a budapesti Erzsébet-nőiskolához rendes tanítónőkké kegyeskedett a miniszter úr ő nagyméltósága kinevezni. — Az intézeti építkezés következtében a lefolyt tanévet május 31-ikével végezték be. — A tantestület nőtagjai voltak: Wollman Emma igazgató; özv. Bartok Béláné, Bobok Karola, Gerdenich Klaudina, Herczegh Kamilla, Kolbai Arnoldné, Marian Józsefné és Urbányi Karolina tanítónők. A növendékek létszáma: (I. = 35, II. = 34, III. = 33, IV. = 34) = 136 volt; vallás szerint: róm. kath. 95, ág. ev. 28, ev. ref. 9, izr. 4; anyanyelv szerint: magyar 120, német 15, tót 1. — A gyakorló iskolának 49 növendéke volt. A szokott közlemények közt részletező pontossággal van kidolgozva: az épület, udvar, kert; a könyvtárak és szertárak; az ifjusági egyesület; egészségügy; tanképesítés; gyakorló iskola; segélyző alapok czimű czikkek. *S. I.*

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

Erzsébet-ünnepek a leányiskolákban. Az iskolai életet november hóban a 19-én tartott «Erzsébet-ünnepek» élénkítették meg. Ez ünnepek melegsége évről-évre fokozódik, a mint a megdicsőült királyné egyénisége az idő távolában a szeretet és képzelet glóriájával körülvéve a nőiesség nemes eszményképévé finomul a növendék s a tanító tudatában. Az ország minden részéből kaptunk ez ünnepek meleg fényétől sugárzó tudósításokat, s a főváros iskoláiban magunk is szemlélői lehettünk ez ünnepélyek emelkedett hangulatának. E helyütt azért most csak annak felemlítésére szorítkozunk, hogy a nagy királyné emlékének őrzésében és tiszteletében egyek vagyunk széles e hazában s e közös eszménykép iránti hódolat közelebb hozza szívben és törekvésekben a legkülönfélébb intézeteknél működő tanítókat. Van okunk remélni, hogy ez egységes érzelem hatása alatt kifejtett tanítói munkásság az ifjú nemzedék nevelésére áldásos eredményű leszen. Eszményekért lelkesülni tudó ifjúság áldás minden nemzet életére. Áldott legyen Erzsébet királyné emléke, már azért is, hogy a tanítókat e czél elérésére segíti!

*

A «Leányegyesületről.» Mult tavaszszal megalakult a fővárosban a «Budapesti Leányegyesület.» Az alakuló közgyűlésen megjelent a budapesti társaság színe-java, az érdeklődők egész serege, a sajtó kiküldött képviselői. Másnap az összes zsúrokon a Leányegyesületet tárgyalták, és a napilapok kedves czikkecskéket közöltek róla. «Leányparlament», «Leányok a közéletben», «Leányok a társadalomért.»

Mindezek a czikkek elmondták, hogy a városházának komor falaiba ime egy órára beköltözött a tavasz, madárcsicsergéssel és ibolyás kalapokkal. Hogy a zsúrkisasszonyok érzékeny szivecskéi milyen kedvesen hevültek a jótékonyságért és édes szopránhangjaik milyen bájos ékesszólással beszéltek a társadalmi bajokról, a mikről — hál' Istennek — sejtelme sincs egyiküknek sem.

Ilyenformán beszéltek az ujságok.

A zsúrok másformán beszéltek, kevesebb jóakarattal, de annál több iróniával, mosolygással, irigységgel és szánalommal. Megalakulása óta a Leányegyesület szakadatlan buzgalommal működött, és immár kézzelfogható eredményekkel bizonyíthatja tevékenységét. A Leányegyesület tehát komolyan vette önmagát az első naptól kezdve, de a közönség még ma sem veszi komolyan.

Ennek fő oka az, hogy a közönség nincs tisztában az egyesület czéljaival. Vannak a kik azt hiszik, hogy ez egy hölgyklub, mely a munkanélküli és munkaképtelen előkelő lányoknak nyujt szórakozást. Mások úgy tudják, hogy a Leányegyesület kizárólag festőnők kiképeztetésére alakult. Kezdve a tenniszen egészen a cselédelhelyezésig — nincs az a lehetetlen dolog, a mire el nem mondanák, hogy ez a czélja a Leányegyesületnek. Hiába terjeszti az Egyesület nyomtatott alapszabályfüzeteit, melyekben czéljait és működését megmagyarázza. A füzeteket senki sem olvassa, mert ki-ki már rég megalkotta a maga saját külön véleményét mindezekről.

Mindennek okát abban kell keresnünk, hogy nálunk a közönség még nem szokta meg azt, a mit külföldön úgy neveznek: «*Soziale Hilfstätigkeit*». Németországban, Ausztriában ez az intézmény hosszú évek óta fennáll és virágzik. Angliát nem is említem, mert itt épenséggel az utólérhetetlen tökéletességig van kifejlődve. A «Soziale Hilfstätigkeit» voltaképen nem egyéb a rendszeres jótékonyságnál. A rendszertelen jótékonyság ad, nem törődve azzal, hogy kinek és miért. Ennek ellenében a másik, a ritkább és filozófusabb jótékonyság meggondoltan és czéltudatosan ad, nemcsak anyagi segélyt, hanem szellemi támogatást és lelki gyámolítást is.

Erre a szellemi támogatásra semmiféle szegénynek nincs oly nagy szüksége, mint az önálló kenyérkeresetre utalt szegény leányoknak. A Leányegyesületnek czélja: az anyagi segély mellett megadni ezt az erkölcsi segítséget is.

Lesznek, a kik ime skeptikus mosolylyal kérdik: vajjon mi is az a sokat emlegetett «erkölcsi segítség?» Nem nagy dolog az egész, annyi csupán, hogy az ember törődik is azokkal, a kikkel jót tesz. Valahányszor egy új kérvény érkezik a Leányegyesület valamely bizottságához, az illető bizottság elnöke kiküld egy választmányi tagot, hogy foglalkozzék az ügygyel. Ennek a választmányi tagnak azontúl kötelessége a kérvényezőt szemmel tartani, időnkint meggyőződést szerezni magaviseletéről és haladásáról, szóval érdeklődnie kell a neki kiosztott ügy iránt.

Mindeddig a választmányi tagok rendkívüli kedvvel, lelkiismeretességgel és lelkesedéssel dolgoztak, fényes bizonyítékát adván annak, hogy a «zsúrkisasszonyok» egyebet is tudnak, mint flirtelni és szellemeskedni. Sőt . . . Azt hiszem, a zsúrkisasszonyok titkon már nagyon várták ezt az iniciativát, mely végre-valahára módot ád nekik arra, hogy ők is, szegénykék, valamiképen hasznára lehessenek a társadalomnak, melynek eddig legfeljebb értéktelen ékességei lehettek. A zsúrkisasszonyok, úgy látszik, megunták régi szerepüket. Nem akarnak többé úgy élni, mint ama bizonyos liliomok, kik ugyan se nem szőnek, se nem fonnak, mégis nagyon előkelően vannak kistaffirozva. Ma még a társadalom eltiltja őket attól, hogy önmagukért dolgozzanak, hát legalább másokért akarnak dolgozni. Ez a törekvésük megérdemlené, hogy mosolygás nélkül nézzük. Rövid működésük eredménye arra vall, hogy sok jó és kiaknázatlan munkaerő, sok akarat, ügyesség és kitartás van ezekben a fiatal leányokban.

Ha csak egyetlenegy szegény leányt sikerült volna az egyesületnek megsegítenie és tisztességes kenyérhez juttatnia: akkor is meg-

szerezte volna létjogosultságát. A tavasz óta körülbelül 80—90 leány kapott segítséget az egyesülettől; az őszszel pedig megnyilt az egyesület első Leányotthona, melyben eddig hat szegény tanulólány nyer teljesen ingyen ellátást. Egyelőre az «Otthon» csak 4 szobából áll, nagyon szerény és kicsi. De ez a szegényes, szintelen kezdet biztos alapjává leend későbbi nagy és ragyogó dolgoknak. *N. E.*

*

Irodalmi előadások nők számára. Két fiatal nemes idealismussal telt tanítónő, dr. Láng Margit és dr. Schmidt Mariska, azért, mert szegénysorsú egyetemi tanulónőknek anyagi segítséget kivánnak szerezni, s azért is, mert örömük telik a szaktárgyaikkal való foglalkozásban, s e szellemi gyönyörűségben nőtársaikat is részesíteni óhajtják: irodalmi előadások sorát nyitották meg, az «Országos Nőképző-Egyesületben (IV., Zöldfa-utcza 40), melynek intézetében rendes tanárnők.

Az előadások körei 1. *Görög irodalom.* (Előadja: *Láng Margit dr.*) A görög faj és szelleme. A mythusok és a naiv epos keletkezésének psychologiája. Homeros kora, az Ilias és az Odysseia. A görög jellem, különösen a hősök és a nők az Iliasban, az Odysseiában; a homerosi világfelfogás.

A görög tragédia fejlődése. A három nagy görög tragikus: Aischylos (Orestes-trilogia), Sophokles (Antigone, Elektra) és Euripides (Medea, Iphigenia Aulisban, Iphigenia Taurisban.) A görög tragédiák modern feldolgozásai. A görög szinpad.

1. *Római irodalom.* (Előadja: *Láng Margit dr.*) A római nemzeti jellem. Miért nincs a rómaiaknak naiv eposuk? Vergilius és az Aeneis. Az Aeneas monda keletkezése és az Aeneis, mint a római nemzeti büszkeség produktuma.

Horatius a legnagyobb római lyrikus. Ódái, lyrai temperamentuma, világfelfogása.

Ovidius Metamorphosisa, világirodalmi jelentősége.

3. *Franczia irodalom.* (Előadja: *Schmidt Mária dr.* franczia nyelven.) Miért és hogyan foglalkozzunk irodalommal? A franczia nemzeti jellem. A franczia nyelv, nemzeti művelődés kialakulása, egyetemes jelentősége és hatása a magyar szellemi életre. Milyen irodalmi műfajok felelnek meg a franczia jellemnek?

A középkori franczia irodalom jellemző vonásai és nagy nemzetközi költői tárgyai. Lafonteine, Moliére, Mdme de Sévigné, Rousseau, Voltaire, Victor Hugo és Béranger irói világa s világirodalmi fontossága.

4. *Lélektan és aesthetika.* (Előadja: *Schmidt Mária dr.*) Melyek a legfeltünőbb lelki jelenségek s belső világunk legjellemzőbb vonásai? Milyen befolyással van idegrendszerünk, temperamentumunk az egyes lelki jelenségekre? Milyen úton módon szerezzük meg ismereteinket és melyek a helyes s gyors gondolkodás eszközei? Mi a nyelv értéke gondolkodásunkban. Erzelmeink lefolyása, váltakozása, irányítása. Az associatiok jelentősége. Meddig terjed lelki életünkben akaratunk hatalma? A női jellem.

Képzeletünk játéka. A művészi képzelet. A természeti és művészi kép. Idealizálás. A legnevezetesebb művészeti irányok.

Az érdekes előadásokat november hóban már megkezdték, de még folyton jelentkezhetni a felvételre. A tandíj egész évre 80 korona, melyet négy részletben lehet lefizetni, s melyet az előadók teljesen a jótékony czélra fordítanak. A nemes önzetlenséggel megkezdett munkához nagy sikert kívánunk a lelkes ifjú tanároknak, kiknek vállalkozása hatalmas bizonyíték a női ügy javára.

*

A «Háztartási iskolák» kérdése a «Tanítók Otthonában.» Az ez évi okt. hóban egy nőnevelési osztálynak megalakulásával egészült ki a Magyar Tanító Otthonának szervezete. Az osztály elnöke *Nagy László*. Mindjárt a megalakulás napján első vitatárgyúl az az 1902. febr. havában közzétett rendelet szolgált, melyben a közokt. minister korlátozni akarja a nőknek a tanítónői pályára nagyszámmal való özönlését; attól tartván, hogy a képesített, de állást nem nyert tanítónők sokasága még egy-némely társadalmi bajnak is forrása lehet.

A kérdést akként fejtegették, hogy nem a tanítónő sok, hanem kevés a szétválasztott külön leányiskola; hogy nagyon, de nagyon messze vagyunk még attól a meghódítandó helyzettől, a melyet a tanítónői intézmény nagyobb fokú fejlesztésével az embernevelés, — s így hazánk érdekében el kell érnünk!

Nem a tanítónő sok, hanem elrettentő nagy, a 14 ezret meghaladó a vegyesiskolák száma! Második főbaj pedig az a körülmény, hogy a felekezeti iskolák föntartói igen kis százalékokban alkalmazzák a nőket.

A nőnev. osztály ajánlatára a M. Tan. Otthona fölterjesztésben kéri a közokt. ministert a vegyesiskoláknak nagyobb arányú és gyorsabb szétválasztásáért, valamint azért is, hogy szólítsa föl az egyházmegyei főhatóságokat a női tanerőknek nagyobb mérvű alkalmazására.

A kérdést a nőnev. osztály továbbra is napirenden tartja, hadd szólhasson hozzá az ország tanítósága.

E hó 4-én volt a nőnev. oszt. második ülése, a melyen az elkészült fölterjesztést bemutatták, s a mely most már megteszi további útját. E második ülésnek érdekes tárgya volt Wilhelm Franciska tanítónő előadása a most életbeléptetendő ismétlő *háztartási* iskolákról. Sok szép, irányító gondolatot mondott el, s leírta azon megfigyelt dolgokat, melyeket — külföldön utaztában — e tekintetben tapasztalt. A gyakorlati gondolatokban gazdag, s nevelési eszmékben egészséges dolgozatnak minél nagyobb elterjesztéséről és a fővárosi tanács figyelmébe ajánlásáról a nőnev. o. azonnal intézkedett. A szakosztály ez irányú tevékenysége, mely irányban a M. D. E. szakosztálya évek óta fárad, különös örömünkre szolgál.

*

Mártonffy Márton ünneplése. Nehéz, szinte úttörő és eredményben gazdag pályának harmincz éves évfordulóját ünnepelte ma az ország és a főváros tanítósága és tanársága karöltve az iskolaügy barátainak egész seregével. Most harmincz éve ugyanis, hogy *Már-*

Tonffy Márton osztálytanácsos és főigazgató, akkor mint a kassai reáliskola tanára megkezdette működését. Három év mulva már mint igazgató, 1892-ben mint Temesmegye tanfelügyelője és hét év óta, mint a középpontba rendelt főigazgató, kerekszámban ötszáz iskola gondját viseli. Az iskolák magyarosítása terén fényes sikerek fűződnek nevéhez. Temesvármegyében valósággal csodát művelt a nemzetiségi iskolákkal. Az ő kezdésére mondotta ki annak idején Temesvár városa, hogy iskoláiban magyar lesz az oktató nyelv és az ő intézésére jutott oda a mai iparoktatás, hogy ma nincs város Magyarországon, a mely iparoktató kötelezettségének meg nem felelne. És megfelel úgy, hogy az ötszáz iskola közül alig találunk idegennyelven oktató egy-két iparoktató iskolát.

Az ünneplő díszülést melyet az újvárosházán tartottak meg. *Matlekovits Sándor* volt államtitkár, mint elnök nyitotta meg. Küldöttség ment az ünnepeltért *Thék Endre* nagyiparos vezetésével s mikor a közönség tapsai között megjelent Mártonffy, a Ganzgyári dalo-kör elénekelte a Himnuszt. Erre *Agotai Lajos* rendező-bizottsági elnök átnyújtotta a jubilánsnak a remek szép albumot, a melyet Horti tanár tervezett és a melyben lendületes üdvözlőt irtak alá az ország összes iparoktató intézeteinek tanárai. *Wlassits Gyula* kultuszminiszter nevében *Morlin Emil* osztálytanácsos üdvözölte Mártonffyt, kiemelvén az érdemeit, a melyeknek rövid foglalatja, hogy ma nincs község hazánkban, a mely iparoktató kötelezettségének meg nem felelne, továbbá, hogy szakképzett az iparoktató tanítói kar, a szakfelügyelet szervezve van és a kereskedelmi leányiskolák is virágzanak. Ezután *Bárczy István* fővárosi iskolaügyi tanácsos a főváros részéről adta át jókivánságait, kiemelve, hogy a fővárosnak szakirányba terelt mesterinasoktatása is főképen Mártonffy műve. Még *Ragány János* Nagyvárad város tanácsa részéről, *Gellért Mór* az Országos Iparegyesület nevében, *Nádas Kálmán* az iparrajziskolai tanítók kurzusa részéről, *Péter János* a kereskedelmi iskolai tanáregyesület nevében, *Vajdaffy Ernő* a kereskedelmi leányiskolák részéről, *Szücs Izsó* a nagyváradi iskolák nevében, *Szécsy Ákos* Kolozsvár város tanácsa megbizásából és *Heller Rikárd* Baja város nevében üdvözölte az ünnepeltet. *Mártonffy Márton* meghatva válaszolt az üdvözlőknek. Nem térhetett ki, úgymond az ünneplés elől, mert azt tartja, hogy nem is személyének szól, hanem az ügynek, melyet szolgál és a mely sok éven át hamupipőke szerepre volt kárhoztatva. Százezer ifjú és leány jár azokba az iskolákba, a melyeknek gondját viseli és öröme telnék abban, ha ez iskolákkal egybefüggő szociális és gazdasági kérdéseket valamivel közelebb vinné a megoldáshoz. — Mártonffy Márton a tanítónők ügyének is mindig őszinte támogatója volt: örömmel csatlakozunk azért a tanítónők nevében az üdvözlőkhöz, hálásan emlékezvén meg az ügyeinkben gyakran tanusított jóakaratáról.

*

A **Mária Dorothea-Egylet** november 30-ikán Herich Károlyné elnöklete alatt tartott választmányi ülésén jelentést tettek az új alapszabályok jóváhagyásáról és kinyomatásáról. A legközelebbi közgyűlésen, melyet lehetőleg már márczius hóban tartanak meg, az új

alapszabályokat is életbe fogják léptetni. A pénztár állapotáról szóló jelentés kapcsán indítványokat tettek a lehető takarékosság és a pénzszerzés módozataira nézve. Nagy lelkesedéssel és köszönettel fogadták Lázárné Kasztner Janka, Erzsébet Nőiskolai igazgatónő igé retét, ki az egylet javára, intézetének növendékeivel hangversenyt fog rendezni. Ilyen növendék-hangverseny létesítésére Révy Ferencz felsőbb leányiskolai igazgatót is felkérni elhatározták. Örömmel vették tudomásul, hogy Szarvas Gáborné és Bulyovszkyné Szilágyi Szilla az alapítótagok sorába léptek, hogy a székes-főváros évi segélyét ez évben 1200 koronára emelte fel, végre, hogy ez évben az egyesület a jótékony állami sorsjáték jövedelméből 11 % arányban részesülni fog.

*

Női mozgalmak a külföldön. A női mozgalom vezetői napról-napra nevezetes vívmányokról adnak számot. Felemlítjük a következőket: *Skótországban* az edingburghi egyetem jövőben nőket is enged a theologiai tanulmányokra. *Svédországban* dr. Holgrem Zsófia kisasszonyt Malmőben iskolai orvosnak nevezték ki. Dr. Lipinska Melania kisasszony Varsóból, megkapta Párisban «Az orvosnők története az ókortól napjainkig» című művéért az akadémiától a Victor Hugo-díjat (1000 Frcs.), *New-Yorkban* Declassé a franczia főkonsulátus titkárául de Villeneuve kiasszonyt nevezte ki, ez az első asszszony, ki a diplomatiai szolgálatban állást nyert. *Hollandiában* a gyógyszertárakban alkalmazott nők egyletet szerveztek Amsterdamban; e tömörülést a férfiakéhoz képest aránytalan kis fizetésök idézte elő. Az assistens nők reggeli 8 órától esti $^1/_2$11 óráig vannak elfoglalva (délben másfél órás pihenéssel), fizetésök 680—1190 K., míg a férfiak ugyanennyi munkáért 1020—1700 koronát kapnak. *Berlinben* a Charité kórházban nőt neveztek ki nőorvosul. Az új segédorvosnő neve: dr. Stelzner Helén. *Bécsben* az áldozatkész orvosok által alapított «Charité» egylet helyiségét nagyobbítani igyekszik, miután a betegek nagy számára már nincs hely. A «Charité» egylet beteg nőknek díjtalan kezelést nyujt, orvosságot, készleteket, kötszereket stb. ad, s ez által, a női bajok nagy elterjedtsége mellett, szorgos szükségnek tesz eleget. — A bécsi egyetemen a mult évben a filozofia doktorai lettek: Richter Eliz és Ott Elza, az első a román filologiával foglalkozik, a második botanikai tanulmányoknak szenteli magát. *Prágában* doktorátust tettek: Babor Mari és Fábián Mari. A cseh egyetemen filozofiát végzett nőknek már jól honorált állásuk van a «Minerva» leánygimnáziumban, a prágai tanítónőképzőn, valamint a brünni leánylyceumon. A távol keleten, *Japánban* is szervezkednek már a nők. Többféle egyletük van, melyek között a legfontosabb az ezelőtt hat évvel alapított és az egész országban elterjedt japán nőegyesület, melynek czélja szegény asszonyok- és leányoknak módot nyujtani, hogy tanulmányaikat a népiskolában és az egyetemen befejezhessék.

*

Az ápolónői intézmény ellen Németországban mozgalom indult meg. Heves felszólalások történtek különösen a nőknek férfiakon

gyakorolt betegápolása ellen. Két röpirat «Unter dem Deckmantel der Barmherzigkeit» és «Mädchenopfer», különösen kikelt a «vörös kereszt» nénikéi ellen. De Hamburgban dr. Schröder senator a legfényesebb elégtételt adja az ápolónőknek. Kvalifikálhatatlannak nyilvánítja a gyűlöletes támadásokat, s a nők szolgálatának bárminemű korlátozását, szomorú hanyatlásnak tekintené. Ennek ellenében Német országban az országgyűlés elé igyekeztek azzal, hogy megfelelő férfibetegápolókról gondoskodjanak.

*

A női kézimunka Svédországban. Körülbelül egy negyed század előtt Klausen v. Caas százados áldozatkészsége folytán létre jött a szegény nép asszonyainak kézimunkára tanítása, mely a szegény vidékeken csakhamar áldásos tevékenységgé fejlődött. 1874-ben «Handarbets Wänner» név alatt egyesület keletkezett Stokholmban, melynek munkái azóta mindenütt föltünést keltettek, s az utolsó párisi kiállításon aranyérmet is nyertek. Az egylet keletkezése idejében már kihalóban volt a régi népies technika, alig lehetett pár öreg paraszt asszonyt találni, kik még emlékeztek a hímzés régi módjára, míg ma fontos kereseti forrássá lett. Régente az ősi mintákat dolgozták fel, de most már modern stylben dolgoznak, megőrizve természetesen a a nemzeti jelleget. Az egylet gobelinjei híresek; ezeket is paraszt asszonyok szövik, s a mintákat hozzá hírneves művészek rajzolják. Az egylet elnöknője Wellenborg asszony, s vezetője Branding kisasszony, az egyik a párisi akadémia «Commandeur», a másik «Officier» jelvényét kapta.

*

Százhúsz doktorkisasszony. Az orosz birodalom orvosi kara pár nap előtt nem kevesebb, mint 120 nődoktorral szaporodott. A pétervári egyetemen novemberben 120 orvosnőt avattak föl egyszerre s adták meg nekik az engedélyt orvosi gyakorlat folytatására. A fölavatott doktornők legnagyobb része már régen elkészült tanulmányaival, de nem engedték őket diplomához jutni. Körülbelül tizennégy év előtt Maria Feodorovna czárné kérelmére III. Sándor czár eltiltotta a nőket az egyetemtől s hazaküldötte őket női hivatásuk folytatására. Azóta többször megnyilt a tudomány csarnoka Oroszországban a nők számára, de mindig akadt valami, a mi miatt a promociókat nem ejtették meg. Most végre 120-an egyszerre megkapták a diplomát, amiért éveken át küzdöttek.

*

Sztojanovits István jutalomdíj-alap. A IV. kerületi községi polgári leányiskola tanítótestülete ez év áprilisban elhunyt igazgatója, Sztojanovits István nevét megörökítendő, elhatározta, hogy jutalomdíj-alapot gyűjt, a melynek kamatait minden iskolai év záróünnepén egyik kitünő növendék jutalmazására fogja fordítani. A tanítótestület ezzel az elhunyt tanférfiú volt tanítványainak a hála lerovására akar módot nyújtani, mert Sztojanovits István ötvenéves működése alatt az ünnepeltetést mindenkor kerülte. Az eszme e kegyeletes megemlékezésen kívül nagy jótétemény lesz a belvárosi polgári iskola

szegény tanulói számára, mert a *Gizella-* és *Mária Valéria*-ösztöndíjakon kívül más ösztöndíj nincsen a polgári iskolák számára s ezekre a sok polgári iskolán kívül két felsőbb leányiskola is reflektál. A Sztojanovits-ösztöndíjalappal a IV. ker. polgári leányiskola szabadon fog rendelkezni. A gyüjtőíveket már szétküldték az iskola mindama volt tanítványainak, kiknek címét sikerült megtudni. A bizottság elsősorban a székesfővárosi és állami tanítónőkhöz fordult, kik közül néhány szazan kerültek ki az intézet padsoraiból. Az ő áldozatkészségükre építette a tanítótestület legszebb reményeit, azon feltevésből indulva ki, hogy ők különösebben is méltányolni tudják Sztojanovits Istvánnak, mint úttörőnek érdemeit, ki az országban felállított első polgári leányiskola felvirágoztatásával az egész nőnevelésügynek lendületet adott. Minthogy sokan vannak, a kiknek címét a tanártestület nem tudja, ezen az úton is fölkéri néhai Sztojanovits István volt tanítványait, hogy a lakásczímüket megírják és a gyüjtésben résztvegyenek. Ez ügyben fölvilágosítást ad a tanártestület pénztárosa: Ecker Auguszta (Váczi-utcza 43. szám).

*

A szerkesztő üzenetei: Nyelvmesteri oklevél. A nyelvmesteri oklevél semmi tekintetben sem lehet nagyobb értékű, mint a nyelv- és történettudományi szakcsoportból nyert polgári iskolai oklevél. Mind a kettőt a polgári iskolai tanító- és tanítónő-vizsgáló bizottság adja ki; tehát mind a kettő csupán polgári iskolákban való tanításra képesít. Mivel a nyelvmesteri oklevél *csak* egy tárgy, egy idegen nyelv tanítására képesít, értéke természetszerűleg kisebb, mint az egész szakcsoportra képesítő oklevélé; de csakis ennyiben. Addig míg elegendő egyetemi képzettségű középiskolai képesítéssel biró tanárnőnk nem lesz, mindkét oklevéllel nyerhet bárki felsőbb-leánykiskolánál és tanítónőképzőnél is alkalmazást. Idővel azonban valószinűleg csupán polgári iskolákban lesznek azok érvényesíthetők, a melyre tényleg jogosítványt adnak.

P. Jolán kisasszony Pancsova. Most nem használhattam fel mindent, s a czikkre is csak január- vagy februárban kerülhet a sor — tárgyhalmaz miatt; de azért — ha kerül — kérek ismét feldolgozandó anyagot januárra. Szives üdvözlet!

Olvasóinknak és **munkatársainknak**: «Boldog ünnepeket» és «Boldog újévet» kivánunk, és kérve-kérjük támogassanak minket a folyóirat fentartásában jövőre is, az eddig tanusított szíves szeretettel. Uj programmot nem adunk, mert folyóiratunk szellemén változtatni nincs okunk; folyóiratunk terjedelmét és tartalmát megváltoztatni pedig nincs anyagi erőnk. Előfizetőink számának szaporítása azonban lehetővé tenne sok kivánatos javítást és újítást, melyre most gondolnunk sem lehet. Kérjük azért a nevelésügy barátait, terjeszszék folyóiratunkat, nőnevelésügyünk javára, melynek szolgálni a «Nemzeti Nőnevelés»-nek változatlan törekvése volt és marad.

IRODALOM.

KARACSONY. Kiadja a «Vasárnapi Ujság» szerkesztősége. (Franklin-Társulat. Egyetem-utcza 4.) Ára 3 korona. A «Vasárnapi Ujság» előfizetői 1 korona 50 fillérért rendelhetik meg.

A «Vasárnapi Ujság», mely a jövő évvel 50. évfolyamát kezdi meg, s mely a magyar irodalomnak és művészetnek hosszú pályafutása alkalmával oly megbecsülhetetlen szolgálatokat tett, érdemeinek koszorújába hervadhatatlan babérágat fűzött, midőn a magyar irodalom- és művészetkedvelő közönség örömére «Karácsony» czimű füzetét kiadta. A «Karácsony» a «Vasárnapi Ujság» formájában 90 oldalnyi terjedelemben szép, színes borítékban jelent meg; művészi czimképét Hirsch Nelli rajzolta, s a szövegbe nyomott *rajzok* és *szines képeken* kívül öt szines képmelléklete van, melyek mindenike méltó arra, hogy keretbe téve lakásunk díszét növelje. A több kötet terjedelmet tevő értékes szövegtől eltekintve, melynek szerzői irodalmunk kitünőségei, e szép mellékletek és szövegképek kedves meglepetésül szolgálnak a szemlélőnek, s egymagukban is megérik a füzet csekély árát, vagy helyesebben, *értékes ingyen ajándékot* nyujtanak az igazán olcsó és becses olvasmányokat tartalmazó füzethez. Nyomdaiparunk magas fejlettségét mutatja, hogy a több színben nyomott képeket a szöveg között is el tudták helyezni, s a «Franklin-Társulat» büszke lehet rá, hogy az összes képekhez szükséges felvételeket és lemezeket saját chromophotographikai osztályában készíttethette. — A «Karácsony» a következő tartalommal jelent meg: Karácsonyi legendák. *Mikszáth Kálmán.* — Angyalok öröme. Gyermekek játéka. Költemény. *Endrődi Sándor.* — A buenos-ayresi karácsony. *Jókai Mór.* — A Rózsika bubája. *Petelei István.* — Tátrai patak. Költemény. *Lévai József.* — A vízhordó szamár. Igaz népi történet. *Kozma Andor.* — Szerelem láz nélkül. Gayda J. után francziából *Vargha Gyula.* — A Pelée-vulkán Martinique szigetén. *Cholnoki Jenő.* — Pinturicchio. *Wollanka József.* — Téli erdő. *Endrődi Sándor.* — A zöld kályha remetéi. *Szomaházy István.* — Egy jámbor ragadozó. *Herman Ottó.* — Pinturicchio «Krisztus születése» czimű festményéhez. *Malonyai Dezső.* — A kuruczok Párisban. Vígjáték 3 felvonásban. *Berczik Árpád.* — Magyar emigránsok Konstantinápolyban. *Vámbéry Ármin.* — Az országos gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár. — Az öreg fészek. Kedélyes fecsegés a Dorottya-utczai klubról. *Mikszáth Kálmán.* — A tejtestvér. Theuriet után, francziából *Gerőné Cserhalmi Irén.* — Ezen szerzők műveit nem kell ajánlgatni,

de kiemeljük, hogy a közleményeket számos rajz ékesíti — némelyiket 20—24 is. E gazdag tartalomjegyzék is mutatja, hogy becsesebb és olcsóbb karácsonyi ajándékot nem tehetünk kedveseink asztalára, mint a «Vasárnapi Ujság» «Karácsonyát».

A karácsonyi asztalra ajánlhatjuk még, mint tartalmuk és kiállításuk szerint is igen-igen becses műveket, a következőket: *Egy rút kis leány története és egyéb elbeszélések 12—16 éves leányok számára. Irta B. Büttner Lina. Góró Lajos rajzaival. Ára diszes kötésben 5 korona. Kiadta a «Franklin-Társulat»*. A kötet a kiváló irónő öt kedves elbeszélését tartalmazza, melyek mindenikében a szerető gyermeki lélek öröme és búja s a szeretet által való megváltása van mesteri kézzel megrajzolva. A felnőttek és nagyobb gyermekek régi, kedves ismerőse e kötet, kik ép ezért szeretettel és örömmel adhatják ezt a család serdülő leányai kezébe.

EGY FALAT KENYÉR TÖRTÉNETE. LEVELEK AZ EMBER ÉLETÉRŐL. Irta *Macé János* senator. A hetvenkilenczedik franczia kiadás után fordította *Zigány Árpád*. Ára diszes vászonkötésben 4 korona.

Világosan, a 12 éves gyermek felfogásának megfelelően, de a nagyobbra nézve is élvezetesen megírt élettan, mely szórakoztatva oktat és oktatva szórakoztat. Zigány Árpád zamatos magyarsággal adta vissza e kitünő gyermekolvasmányt, melyből a tanítók is sokat tanulhatnak az oktatás művészetére azaz a tanulás könnyüvé, kivánatossá és élvezhetővé tételére nézve.

Regék. Irta Wohl Stephanie. Harmadik bővitett kiadás. Goró Lajos 33 rajzával. Kiadja a Franklin-Társulat. Ára szép díszkötésben 6 korona.

Wohl Stephanie a magyar hölgyközönség kedvelt irója; tiszta, nemes poezisának gyöngyeit találjuk a kötet 20 regéjében összegyüjtve, melyet felnőtt fiatal leányok élvezettel olvashatnak. A bájos regéket Andersen és Tompa regéivel állíthatjuk párhuzamba.

Karácsonyi ajándéknak fölötte alkalmas szép díszmunka, melyet ugyancsak a Franklin-Társulat adott ki: *«Erzsébet, Magyarország királynéja». Irta Márky Sándor. Nagy negyedrét. 140 lap, számos képpel. Ára 10 korona.* Kitünő történetirónk ezen becses munkáját megjelenése alkalmával ismertettük, itt mint olcsón megszerezhető becses alkalmi műre hívjuk fel rája olvasóink figyelmét.

*

A **Stampfel Károly** kiadásában Pozsonyban megjelenő «Hazafias könyvtár», melyet *Gaal Mózes* szerkeszt, a karácsonyi piaczra két új kötettel örvendeztette meg ifjú olvasóit.

A népszerű és termékeny Gaal Mózes irta mind a kettőt, mint az emlitett vállalat 9. és 10-ik kötetét. Az első «A franczia háború és a szabadságharcz», a második «Ezeréves multunkból» czimet visel. A hazafias érzelmek minden skálája megrezeg ezekben az ügyesen összeállított történetekben, melyeket Gaal Mózes a tőle megszokott, eleven, lendületes és magyaros stilusban irt meg. «A franczia háború és a szabadságharcz» czimű kötet öt elbeszélést, illetve életrajzot foglal magában: «A legnagyobb magyar»-ban Széchenyivel, a «Távol a hazá-

tól» czimű elbeszélésben Bacsányival és a franczia háború egy-két jelenetével ismerkedik meg az ifjú olvasó. Majd «A haza bölcsét» mutatja be az iró, s a «Véres napok» czim alatt a zalatnai vérfürdőről ad borzalmas, de igaz és eleven képet, míg «Bem hadsegédé»-ben Petőfit szeretni tanítja az ifjúságot. Az «Ezeréves multunkból» czimű kötetben az iró az egész magyar történeten keresztül vezeti a kis olvasót, s míg ismeretét gyarapítja, megkapó képekben, eleven szinekkel rajzolja elé a hazafiság, önfeláldozás magasztos, vagy a visszavonás, önzés visszariasztó példáit, tanitva mindig szeretni a hazát és nemzetet. Ezek a könyvek — azt hiszszük — ajánlásra nem szorulnak.

*

Hornyánszky Viktor könyvkiadóhivatala (V., Akadémia-u. 4.) előfizetési felhívást bocsátott ki a «Magyar Oklevél Szótár»-ra, mely pótlék gyanánt szolgál a «Magyar nyelvtörténeti szótár»-hoz. A mű régi oklevelekben és egyéb régi iratokban előforduló magyar szók gyűjteménye, melyek legnagyobb részét a korán elhunyt Szamota István gyűjtötte s a Magy. Tud. Akadémia megbizásából Zolnai Gyula szerkesztette szótárrá. A «Magyar Oklevél Szótár» szerkesztői, Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond maguk panaszolják, hogy a régi okiratokban előforduló magyar szókincset nem aknázhatták ki részben az idő rövidsége, részben amiatt, hogy a régi oklevelek magyar szavainak rendszeres összegyűjtésére vállalkozó nem akadt. A Nyelvtörténeti Szótárnak a nyelvészek és történettudósok által egyaránt érzett eme hiányát van hivatva a Magyar Oklevél Szótár pótolni, mely 14—16 egyenként öt ives füzetből fog állani. Egy-egy füzet ára 1 korona 50 fillér. A kiadóhivatal elfogad előfizetéseket öt füzetre 7 korona 50 fillérrel, tiz füzetre 15 koronával, vagy a teljes műre 18 koronával. Azon megrendelők, kik a teljes műre 18 korona beküldésével előfizetnek, ez összegért a teljes művet kapják, akárhány füzetből álljon is az. A bolti ár jóval magasabb lesz; előfizetést bármely hazai könyvárus elfogad.

*

A magyar birodalom története. Ilyen czimű két kötetben megjelenő új munkának első hat füzete fekszik előttünk. Szerzője *Acsády Ignácz*, kiadója az Athenæum. Új munka a szellemre, a felfogásra nézve is, mely benne megnyilatkozik. Élesen domborodik ki belőle, hogy ezt a nemzetet a benne kialakult néposztályok összessége tartotta fenn, hogy dicsőségében ép oly része van a munka bajnokainak, mint kardforgató vitézeinek. Megrajzolja a magyar nemzetet a harcztéren, meg otthona meghitt körében, magánéletének legjellegzetesebb vonásaiban. Majd szervező, majd fentartó, majd alkotó geniuszát csodáltatja meg velünk, a nélkül, hogy a szempontok sokfélesége, a világítás, a szinek változatossága és különfélesége megzavarná történeti képének egységét. Egyforma élvezettel olvassák, a tudósok, a munkában feldolgozott óriási anyagnál, az eredeti kútfő tanulmányok sokaságánál fogva, a laikusok pedig előadása világossága és könnyedsége folytán. Ragyogó nyelve, stilusának emelkedettsége soha sem válik a könnyű megértés akadályává. A munka értékét, a

szélesebb körü olvasó közönség szempontjából, növeli aránylagos rövidsége, a kiállítás fénye, a szöveg közé szorított illusztrációk sokasága és a mű rendkívüli olcsósága, a mennyiben egy-egy füzet ára 60 fillér, az egész negyven füzetes munkának bolti ára pedig füzve 24 K lesz.

A Lampel-Wodianer-czég ifjúsági iratai és képeskönyvei. A Lampel-Wodianer udv. könyvkereskedés egész sereg kitűnő új vagy teljesen átdolgozott ifjúsági irattal gazdagította, régi szokása szerint, az idei karácsonyi könyvpiaczot is. A könyveket fényes és ízléses külső kiállításuk fölötte alkalmas ajándékművekké avatja.

Első helyen említjük S. Bisi Albini-nak, a világhírű olasz költőnőnek *Gráczia fia* czímű gyönyörű könyvét, az érettebb ifjúság számára, a melyet Erődi Béla főigazgató fordított magyarra. A remek munka, a melyhez az ifjúsági irodalom terén csak de *Amicis Szív* czímű műve fogható, ára 4 korona.

Eredeti jeles ifjúsági irat *Móka bácsinak* (Halász Ignácz) a nemrég elhunyt geniális magyar mesemondónak hátrahagyott remek szép meséinek gyüjteménye: *Legszebb magyar mesék.* III. sorozat. A becses könyvet Nagy Sándor festőművész eredeti rajzaival diszítette a kiadó czég, ára 6 korona.

Először adta ki teljesen magyar nyelven a kiadó-czég Telekes Béla jeles fordításában Verne Gyulának legnépszerűbb munkáját: *Utazás a föld körül 80 nap alatt* czímmel. A kiváló ifjúsági irat ára díszes vászonkötésben két korona.

Tavaly megkezdte a kiadóczég Cooper regényeinek az ifjúság számára átdolgozott fordításának a kiadását. *Az utolsó mohikán* után, a mely tavaly jelent meg 12 remek képpel, az idén a *Vadölő* került sorra Mikes Lajos jeles fordításában, szintén 12 egész oldalas képpel. Cooper regényei világszerte ismert kiváló ifjúsági iratok, s így külön ajánlásra nem szorulnak. Ára egy-egy munkának 4 korona.

Brózik Károly *Kotumbusa* átdolgozott új kiadásban jelent meg. Díszes kötésben ára 4 korona 80 fillér. Hogy új kiadása vált szükségessé, ez legjobban bizonyítja, mily kitünő ifjúsági irat. Ugyanezt mondhatjuk Boros Gábor *Ezopus meséi*-ről, a melynek átdolgozott új kiadását gyönyörű új fényrajzok diszítik. Ennek ára 4 korona.

Kiskönytár. Ez a Benedek Elek szerkesztette rendkívül kedvelt ifjúsági könyvtár, a legjelesebb magyar irók ifjúsági elbeszéléseinek olcsó kiadása, az idei karácsonyra egyszerre tíz füzettel gyarapodott. Ezek: K. Simó Ferencz, *Három fiú története.* Mossdossy Imre, *Két oltár.* Csulak Lajos, *Három ünnep története.* Londes Elek, *Egy falusi tanító naplójából.* Lengyel Laura, *Történek, mesék.* Krudy Gyula, *Kún László.* Palásty Marczell, *A jó barátok.* Pintér Ákos, *Leánykák.* Tábori Róbert, *Földvári szittyák.* Tutsek Anna, *Életképek.* Az egyes köteteket Tull Ödön festőművész rajzai diszítik. Ára egy-egy számnak, tartós, czímképes kötésben, 50 fillér.

A «N. Nőnevelésre» 1902. évre előfizettek.

(Folytatás.)

Aranyos maróthi polg. l. iskola; I. ker. elemi leányiskola; II. ker. áll. tanítónőképző intézet; I. Zugligeti városi el. l. iskola; Rökk Szilárd-utczai el. l. iskola; IX. Tüzoltó-utczai el. l. isk.; «Nőtisztviselők» országos egylete; IX. Lónyai-utczai el. l. isk.; VIII. Madách-utczai el. l. isk.; Baázs Rozminda, G.-Rozsnyó; Bene Emma, Kóny; Babare Adél, Máramaros-Sziget; Csík Mária, Szeged; Csabrendeki áll. népiskola; Csécsi Nagy Julia, Kisvárda; Felsőbb l. iskola, Eger; Ember Sándor, Szinérváralja; Áll. polg. l. isk., Fiume; Freund Berta, Uj Pécs; Felméri Albert, Kolozsvár; Áll. felsőbb l. iskola, Fiume; Heinrich Józsa, Kolozsvár; Höpfner Erzsébet, Losoncz; Jelinek Józsa, Szedlicsa; Jeger Irma, Szatmár; Józsa Pál, Kisujszállás; özv. Kemény Kálmánné, Budapest; Koleszár Mária, Abauj-Enyicskén; Krausz Anna, Völgyfalu; Korányi Sarolta, Budapest; Irgalmas nővérek, Léva; Leánynevelő intézet, Modor; Mária Dorothea-Egyesület, Győrött; Mühlhofer Luiza, Selmeczbánya; Meier Gizella, Pottár; Áll. polg. l. iskola, Nagy-Kanizsa; Nigrinyi Vilma, Bakabánya; Ujvárosi közs. l. isk.; Nagyvárad; Közs. f. l. isk., Nagykőrös; Tanítónőképző int. Pécs; Petrik Ella, Sopron; gróf Pejacsevich Katinka, Budapest; Pesty Gizella, Budapest; Áll. iskola, Pancsova; Dr. Petheő Ernőné, Tass; Ref. leánynevelő intézet, Pápa; Ranolder-intézet, Budapest; Stefancáné Duna Eufémia, Belényes; Stancsics Irma, Nyúlhegy; özv. Schütz Jánosné, Kis-Tószeg; özv. Személy Kálmánné, Nagyvárad; Polg. l. isk., Szarvas; Szirmay Oszkárné, Budapest; Iskolanővérek, Szeged; Wölfel Irma, Vissó-Oroszira; Izrael. el. isk., Veszprém; Áll. polg. l. iskola, Zilah.

(Folytatjuk.)

Felhivás előfizetésre.

*A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1903-ik évben — a régi zászló alatt, a régi jelszóval — **huszonnegyedik évfolyamát** kezdi meg. Főtörekvése: hogy tehetsége szerint hozzájáruljon nőnevelésünk nemzeti szellemben való tovább fejlesztéséhez, s hogy összekötő kapcsúl szolgáljon mindazok közt, a kik nőnevelésünknek e szellemben munkásai.*

A „Nemzeti Nőnevelés“ az egyetlen nőnevelési szakfolyóirat irodalmunkban.

A „Nemzeti Nőnevelés“ a legolcsóbb pedagogiai folyóirat.

Két oly körülmény, a mely okot s módot szolgáltat folyóiratunk pártolására, mely csak tömegesebb részvétel mellett tarthatja fenn magát áldozatok nélkül.

A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1903-ik évben is megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) minden hónapban három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a „Nemzeti Nőnevelés“ címe alatt a VI. kerületi állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI., Bulyovszky-utcza 28. sz.) küldendők.